

Sudjelovanje učenika srednjih škola u debatnim klubovima i politička participacija

Varga, Doris

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:253873>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za pedagogiju

**SUDJELOVANJE UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA U DEBATNIM
KLUBOVIMA I POLITIČKA PARTICIPACIJA**

Diplomski rad

Doris Varga

Mentorica: dr. sc. Ružica Jurčević
Zagreb, 2023.

Sadržaj

Uvod	TEORIJSKI DIO	RADA
1. Politička participacija i mladi		7
1.1. Pojmovno određenje političke participacije		7
1.2. Politička participacija mladih		8
1.3. Politička participacija u školi		12
1.4. Debata – pojam i koncept		18
1.5. Važnost debate za političku participaciju		19
1.6. Debatni programi u Hrvatskoj		25
EMPIRIJSKI DIO RADA		
2. Problem i cilj istraživanja	Hipoteze	istraživanja
2.1.		29
2.2. Uzorak istraživanja		30
2.3. Postupci i instrumenti istraživanja		31
2.4. Način provođenja istraživanja		32
2.5. Obrada podataka		32
3. Analiza rezultata		33
3.1. Razlike u razini političke participacije učenika prema razredu		38
3.2. Razlike u razini političke participacije učenika prema duljini uključenosti u debatni klub		39
3.3. Razlike u razini političke participacije učenika prema stupnju obrazovanja roditelja		40
4. Rasprava		41
5. Zaključak		48
Literatura		48
		Prilozi
		54

Sudjelovanje učenika srednjih škola u debatnim klubovima i politička participacija

Sažetak

Politička participacija nužna je za održavanje demokratskog sustava vlasti. Populacija mladih dio je tog sustava koji ne sudjeluje u njemu do mjere u kojoj bilo institucije bilo istraživači smatraju da je dostatna. Fokus međunarodnih i nacionalnih politika sve je više usmjeren na metode povećanja niske razine političke participacije mladih. U sklopu ovog rada napravljen je pregled teorije i prakse političke participacije mladih te debate kao jednog od mogućih mehanizama djelovanja na povećanje političke participacije mladih. Provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja razine političke participacije učenika srednjih škola koji sudjeluju u debatnim klubovima. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji povezanost između sudjelovanja učenika u debatnim klubovima i povećanja razine njihove političke participacije u određenoj mjeri.

Ključne riječi: debata, politička participacija, politike prema mladima

High school debate and political participation

Abstract

Political participation is necessary for maintaining a democratic political system. The youth population is a part of that system that does not participate in it as much as either institutions or researchers consider adequate. Focus of EU institutions, as well as national and local governments is placed more and more on methods of increasing the low levels of youth political participation. An examination is done of both theory and practice of youth political participation as a part of this thesis. High school debate is also examined as a potential mechanism for increasing youth political participation. Research was done in which high school students participating in debate (N=125) completed a questionnaire about their political participation. The hypotheses about a positive connection between debate and political participation are partially confirmed.

Key words: debate, political participation, youth politics

UVOD

Iako razvoj stabilne demokracije ovisi o strukturama države i politike (Maldini, 2006), za uspješno funkcioniranje bilo koje demokracije važno je postojanje razvijene demokratske kulture (Maldini, 2006; Ilišin, 2015). Politička kultura u demokraciji mora biti takva da podupire demokratski sustav, a ako kultura nije podupiruća, taj sustav ima manju šansu opstati i održati se kao demokratski (Maldini, 2006). Politička kultura društva uključuje „osnovne stavove njegovih članova o pitanjima kao što su povjerenje prema sugrađanima, priznavanje legitimnosti prava i interesa drugih, način na koji suprotstavljeni interesi moraju biti usklađivani, mogućnosti da građani utječu na politiku vlade i legitimnost postojećih političkih institucija” (ibid, 2006, 96). Osim što je za održavanje i razvoj demokracije važno da građani dijele demokratske vrijednosti, bitno je da postoji politička participacija građana, jer se upravo njome održava demokratski poredak (ibid, 2006). Osim za održavanje demokratskog poretka, politička participacija je važna jer omogućuje da se građani zalažu za svoje interese, kao i to da djeluju kao određeni „kontrolni mehanizam i korektiv političke vlasti” (Maldini, 2002, 143). Osim navedenih, politička participacija može vršiti i izbornu-potpornu ulogu (Vujčić, 2000).

Kada se govori o političkoj participaciji, specifično je važna i politička participacija mladih. Mladi sami sebe doživljavaju kao skupinu koja je u „najnepovoljnijoj političkoj poziciji” (Ilišin, 2003, 48) što znači da manje od ostalih imaju priliku zagovarati svoja prava i ostvarivati svoje interese. Osim što mladi sami svoju poziciju doživljavaju kao nepovoljnu, njihova pozicija je takva da su grupa koja je „nedostatno uključena u političke procese i institucije, dok istodobno o njima uvelike ovisi budućnost demokratskog sustava” (Ilišin, 2017, 186). Shodno tome i „izučavanje i adekvatno razumijevanje političke kulture [mladih] postaje sve važnije za opstanak i razvoj demokracije u svim suvremenim društvima, a posebice u onima u kojima je demokratski razvoj fragilan i izložen brojnim kušnjama” (Ilišin, 2015, 15). Osim što je važno stvoriti razumijevanje političke kulture i participacije mladih, važno je i poticati razvoj njihove političke kulture i participacije.

Tijela Europske Unije prepoznaju „građanska prava i sudjelovanje” kao temelj politike za mlade (Ilišin, 2006, 15). Hrvatska je bila među državama Europske Unije koje imaju na nacionalnoj razini definiranu politiku prema mladima (Ilišin, 2006, 16) no

trenutno ne postoji važeći nacionalni program za mlade, iako je njegova izrada u planu (Narodne novine, 2021).

U sklopu politike prema mladima, države Europske Unije djeluju na više načina, ali „poticanje razvoja aktivnih i odgovornih građana jedno je od središnjih pitanja politika odgoja i obrazovanja europskih zemalja, kao i zajedničke europske politike odgoja i obrazovanja” (Spajić-Vrkaš, 2014, 8). Kako aktivno građanstvo postaje bitan cilj i alat promjene politike odgoja i obrazovanja u Europskoj Uniji, tako i građanski odgoj i obrazovanje i građanske kompetencije dobivaju na važnosti (ibid, 2014, 12).

Danas je „općeprihvaćeno da se građanska kompetentnost za demokraciju ne može svesti samo na informiranost, ili pak samo na znanje, nego mora uključiti vještine, vrijednosti, stavove i obrasce ponašanja” (ibid, 2014, 13). Kao posljedica ovakve perspektive na političku kulturu „u školama se naglasak stavlja na znanja, vještine i vrijednosti, ali i na sudjelovanje u odlučivanju i angažiranost u zajednici” (ibid, 2014, 14). Kao ključne sastavnice prepoznaju se razvoj političke pismenosti, razvoj kritičkog mišljenja, razvoj određenih vrijednosti i stavova nužnih za demokratičnost, i aktivna participacija (ibid, 2014).

Ovakvi sadržaji „traže i uvođenje nekonvencionalnih nastavnih metoda više okrenutih poticanju razvoja učenika kao kritičkog promatrača, istraživača, sudionika rada u timu, donositelja odluka, procjenjivača učinaka i sl.” (ibid, 2014, 16). Kao jedna od mogućih aktivnosti u odgojno-obrazovnom sustavu koja je usmjerena ka poticanju razvoja upravo navedenih znanja, vještina i stavova, ističe se debata. Debata je prepoznata kao važna aktivnost za uspješnu provedbu kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja (ibid, 2014, 137). Ovaj rad bavi se upravo povezanosti debate i političke participacije, i mogućnosti debate da utječe na političku participaciju mladih.

Iako je područje političke participacije mladih u Hrvatskoj relativno istraženo, debata kao izvanškolska aktivnost u Hrvatskoj nije. Što se tiče političke participacije mladih, ovaj rad tendira istraživanjima provedenih u zadnjih deset godina, ili idealno, u zadnjih pet godina, kako bi se moglo osloniti na to da su podaci iz tih istraživanja prikladni za kontekst ovog rada, i da se rezultati ovog rada mogu s njima usporediti i interpretirati kao dio istog hrvatskog konteksta.

U radu je prvo obrađen pojam političke participacije, kao najbitniji pojam za ovaj diplomski rad. Pojam političke participacije ima svoje teorijsko obrazloženje,

klasifikaciju koja je korištena od mnogobrojnih istraživača, kao i u oblikovanju i analizi rezultata i ovog istraživanja. Također, obrađen je i specifični hrvatski kontekst mladih i njihove političke participacije, u sklopu kojeg se obrazlažu i rezultati ovog istraživanja. Debata je analizirana kao izvanškolska i slobodnovremenska aktivnost koja se odvija unutar odgojno-obrazovnog sustava, ali u organizaciji organizacije civilnog društva, i relevantna hrvatska istraživanja su navedena i dovedena u vezu s ovim radom. Ovaj rad donosi i pregled teorijskih i empirijskih zaključaka, ili smjernica za moguće zaključke i buduća istraživanja, kada zaključci nisu mogući.

TEORIJSKI DIO RADA

1. Politička participacija i mladi

Politička participacija, i posebice politička participacija mladih, aktualna su tema u Europskoj Uniji i u Hrvatskoj već više od deset godina. Prema Kovačić i Vrbat (2014, 57, 59), politička participacija je dio, odnosno „aspekt političke kulture“, i zajedno s političkim kompetencijama čini „neizostavni čimbenik političkog života u demokraciji“. Pridavanje velike važnosti političkoj participaciji, i to posebice mladima, vidljivo je iz toga da se poboljšanje njihove političke participacije ističe kao jedan od najbitnijih ciljeva europske politike prema mladima (Maldini, 2003). Uz politički interes postoji i teoretski i istraživački interes za političku participaciju mladih, ali prije analize istraživanja potrebno je definirati i precizirati sam pojam političke participacije.

1.1. Pojmovno određenje političke participacije

O političkoj participaciji se mnogo piše i različito je se definira. Prema Vujčiću (2000, 119), ona označava „sve aktivnosti kojima građani mogu utjecati na procese vladanja“. Kovačić i Vrbat (2014, 62), pišući specifično o političkoj participaciji mladih, navode da se različite definicije mogu sažeti u tri kategorije koje opisuju participaciju kao napore: „(a) mladih ljudi da se organiziraju oko pitanja njihovog izbora rješavanja problema, (b) odraslih za uključivanje mladih u društvene strukture te (c) mladih i odraslih da se zajedno pridruže u međugeneracijska partnerstva“. Sama participacija se generalno koncipira ili kao cilj, ili kao princip. Kad se koncipira kao princip, participacija se može definirati kao: „proces koji je sam po sebi koristan za razumijevanje i uživanja prava mladih“ (Walter, Hejl i Jensen, 2002, prema Kovačić i Vrbat, 2014, 62).

Što se tiče daljnjeg razmatranja i klasifikacije političke participacije, ona se može podijeliti na institucionalnu (formalnu) i izvaninstitucionalnu (neformalnu). Institucionalna, odnosno formalna politička participacija odnosi se na sve oblike koji direktno uključuju institucije: to znači sudjelovanje u izborima, i pridruženje političkoj stranci, ili drugim organizacijama s političkim ciljevima i djelovanjem.

Što se tiče neformalne, odnosno izvaninstitucionalne političke participacije, ona uključuje sve druge oblike participacije, koji nisu nužno direktno povezani s institucionalnim djelovanjem, ali jesu usmjereni na donošenje političkih odluka. Neki od češćih oblika neformalne političke participacije su sudjelovanje u i organiziranje

prosvjeda, potpisivanje peticija ili primjerice građanski neposluh kao ekstremniji oblik izvaninstitucionalnog djelovanja (Kovačić i Vrbat, 2014).

Ilišin i Kovačić (2014) prepoznaju tri vrste političke participacije: civilnu, političku i izbornu. Izborna participacija je zanemarena za potrebe ovog diplomskog rada jer a) ispitanici u ovom istraživanju su ili maloljetni ili nedavno punoljetni i nije bilo izbora na kojima su mogli glasati, i b) jer drugi autori u načelu razlikuju samo dvije vrste participacije: političku ili civilnu participaciju..

Pod političku participaciju autori ubrajaju „aktivnosti povezane s političkim strankama i političarima” (ibid, 2014, 307). Civilna participacija „obuhvaća brojne i raznorodne aktivnosti koje pretpostavljaju i individualno i grupno kao i formalno i neformalno djelovanje izvan političkih institucija” (ibid, 2014, 307). Iako se politička i civilna participacija mogu razlikovati, često se o njima govori i piše i istražuje ih se pod zajedničkim nazivom političke participacije, pa se pojam tako, u svojem širem značenju, koristi i u ovom radu.

1.2. Politička participacija mladih

Istraživanja političke participacije mladih u Europskoj Uniji i Hrvatskoj neizbježno dijele dvije polazne ideje: razina političke participacije mladih je niža od idealne, i treba osmisлити mehanizme djelovanja na povećanje iste, što uključuje i istraživanje toga zašto je participacija trenutno prisutna u ovako niskoj mjeri (Ilišin, 2003; Horvat i Kovačić, 2016; Gvozdanović i sur., 2019). Analizom dokumenata Europske Unije utvrđeno je da svi oni iskazuju brigu za padajuću stopu političke participacije mladih, koja je zabilježena širom Europske Unije (Becquet i sur., 2020).

U Hrvatskoj postoje različita istraživanja koja se bave mladima i njihovom političkom participacijom. Neka istraživanja kao uzorak uzimaju sve mlade, neka studente, neka učenike srednje škole, a neka samo učenike završnih razreda srednjih škola. Neka su geografski limitirana, pa primjerice istražuju političku participaciju mladih u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Iako se istraživanja nominalno bave temom političke participacije, postoje razlike u metodama istraživanja i u oblikovanju upitnika ili pitanja za intervju. Te razlike u odabranim uzorcima, metodama, i obradi i prikazu podataka, otežavaju, ili u nekim slučajevima onemogućuju direktno uspoređivanje svih rezultata. No ipak, rezultati dijele neke bitne zajedničke osobine.

Prema recentnim istraživanjima (Gvozdanović i sur., 2016; Kovačić i Vrbat, 2014) mladi u Hrvatskoj manje su politički aktivni od pripadnika starijih dobnih skupina, što je jedan od razloga za povećanu brigu za političku participaciju mladih. To je trend koji nije jedinstven za Hrvatsku, već je svojstven i drugim državama Europske unije (Kovačić i Vrbat, 2014). Istraživanja mladih u Europskoj uniji i u Hrvatskoj „ukazuju na njihov sveukupno lošiji društveni status, u usporedbi sa pripadnicima starijih dobnih skupina, a to se osobito uočava u nejednakoj distribuciji društvene moći” (Ilišin i Kovačić, 2014, 293). Štoviše, Rose (prema ibid, 2014) je ustvrdio da su mladi društvena skupina kojom se najviše vlada.

Takva situacija je do neke mjere očekivana, s obzirom na to da se mladi ili još uvijek pripremaju ili su tek počeli preuzimati društvene uloge svojstvene odrasloj dobi. Iz toga slijedi da su im neki društveni resursi nedostupni, što uslijed vlastite onespособljenosti, što zbog društvenih barijera koje se zasnivaju ponajprije na kombinaciji zaštitničkog odnosa i nepovjerenja prema mladoj generaciji (ibid, 2014).

Što se tiče hrvatskog konteksta, društva u tranziciji u načelu su karakterizirana smanjenim šansama za mlade u usporedbi s drugim društvima (Ilišin i Kovačić, 2014). Zadnjih deset godina obilježeno je još povećanom nemogućnosti mladih da odrastu, tj. preuzmu na sebe „neke trajne društvene uloge koje podrazumijevaju zapošljavanje, stambeno osamostaljivanje, zasnivanje vlastite obitelji s potomstvom, sudjelovanje u procesima odlučivanja” (Ilišin i Kovačić, 2014, 291). Kao reakciju na povećane nemogućnosti preuzimanja društvenih uloga, većina mladih „reagira povlačenjem u privatnost i daljnjim distanciranjem od društvenopolitičke i javne sfere” (Adamović i sur., 2019, 3) Shodno tome, politička participacija mladih je niska u usporedbi s participacijom pripadnika starijih generacija, a i kad ju se usporedi s generacijama mladih unazad nekoliko desetljeća (Ilišin, 2014a).

Primjer još jednog istraživanja je istraživanje mladih iz 2019. provedeno u organizaciji zaklade Friedrich Ebert. Ispitanici u ovom istraživanju imali su između 15 i 29 godina, a prosječna dob ispitanika iznosila je 22 godine. Prema rezultatima tog istraživanja, 17% mladih je nekad u životu potpisalo peticiju, 7% sudjelovalo u prosvjedu, 1% sudjelovalo u volonterskoj ili javnoj akciji, 7% bojkotiralo proizvod ili proizvođača, a 6% sudjelovalo u političkim aktivnostima online (Adamović i sur., 2019).

Ako je stopa političke participacije niska, vrijedi pitati se zašto je niska, to jest, koji su to faktori koji utječu na političku participaciju mladih, i koji su preduvjeti koji trebaju biti ostvareni kako bi mladi htjeli i mogli politički participirati.

Prvo što je bitno istaknuti jest da mladi prepoznaju važnost političke participacije, kao i manjkavost svoje političke participacije i političkog znanja (Kovačić i Vrbat, 2014). Razloge političke neaktivnosti i pasivnosti mladih, osim u prethodno navedenim nepovoljnim društvenim okolnostima, autori nalaze specifično u negativnom stavu mladih prema politici te njihovoj nižoj razini kompetencije za bavljenje političkim temama. Tome, prema autorima, pripomaže i „politička marginalizacija generacijskih problema” (Ilišin, Kovačić, 2014, 317).

Prema istraživanju Ilišin (2014b, 371), mladi su prvenstveno „zainteresirani za fenomene iz sfere privatnosti - prijateljstva i poznanstva, seks i ljubav, školovanje i obrazovanje, zabavu i razonodu, obiteljski život”, a manje zanimljivi su im fenomeni sfera javnog interesa, primjerice „nacija, vjera, politika i vojska”. U skladu s interesima, „zanemariv broj studenata je aktivno društveno angažiran (politički, humanitarni i volonterski rad)” (ibid, 2014, 371). S druge strane, Kovačić i Vrbat (2014, 71) ističu kako barem neki „mladi imaju razvijene vještine, a još i više stavove o političkom djelovanju, no razina njihove informiranosti priječi im sudjelovanje”.

Gore navedeni izvori primarno se tiču manjkavosti kompetencija mladih za političku participaciju, no postoje i drugi razlozi niske razine njihove političke participacije. Prema rezultatima istraživanja iz 2008.-e, 29,5% ispitanika kao razlog niske participacije navodi nedostatak vjere u mogućnost promjene, 29,2% nezainteresiranost i političku neosviještenost mladih, 29,2% nepovjerenje u politiku, 23,4% neuvažavanje interesa i mišljenja mladih, 18,8% zaokupljenost mladih drugim sadržajima, a 2,8% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom nego tvrdi da su mladi aktivni (Ilišin, 2008b). Ne postoji dakle, jedan sveobuhvatan razlog koji bi objasnio nisku političku participaciju mladih, već se radi o više od jednog razloga.

Ilišin i Kovačić (2014) strukturiraju moguće razloge niske političke participacije mladih/studenata u dva faktora. Prvi od njih nazivaju „nekompetentnost i nezainteresiranost mladih”. Ovaj faktor „ponajprije je obilježen prihvaćanjem tutorskog odnosa društva spram mladih kao socijalno inferiornih, tj. nezrelih i nekompetentnih, čemu se pridružuje nezadovoljstvo pažnjom koju politički akteri posvećuju mladoj

generaciji” (ibid, 2014, 298). Drugi faktor je „kritička distanciranost mladih” što je zajednički nazivnik kojim autori objedinjuju stavove mladih da su zaokupljeni egzistencijalnim problemima zbog čega nemaju vremena za politiku, da smatraju da je politika nepoštena pa zbog toga ne žele sudjelovati u istoj, i da se žele baviti politikom ali im odrasli akteri ne pokazuju dovoljno povjerenja (ibid, 2014). Isto istraživanje pokazuje da, kada su ispitanicima ponuđene mjere i aktivnosti s ciljem povećanja političke participacije mladih, gotovo sve one su podržane od ispitanika, što „znači da studenti zapravo smatraju kako je za poticanje aktivizma mladih potrebno primijeniti brojne i raznorodne metode” (ibid, 2014, 301). Neke od tih metoda, prema rezultatima tog istraživanja, mogu biti: osnivanje klubova za mlade, poticanje dobrovoljnog rada (volonterstva) i uvođenje obveznih obrazovnih programa o građanskim pravima i demokraciji (ibid, 2014).

Kako se ovaj rad bavi specifično političkom participacijom, posebice je prikladno istaknuti i rezultate dijela ovog istraživanja koji se tiče spremnosti mladih na političku participaciju: 88.5% mladih je iskazalo osobnu spremnost za glasanje na izborima, 73.8% za potpisivanje peticija, 45.5% za uključivanje u rad civilnih organizacija, 43.7% za prikupljanje novčanih sredstava za rješenje određenog problema, 26.9% za pokretanje novih građanskih inicijativa ili organizacija, 23.6% za uključivanje u rad političkih stranaka, a 6.9% za davanje novčanih priloga političkim strankama (Ilišin i Kovačić, 2014). Naravno, iskazivanje slaganja s nekim konkretnim mjerama i aktivnostima nije nužno jednako osobnoj spremnosti za sudjelovanje u istima, što treba imati na umu. Relevantno je da u istom istraživanju 42.9% mladih prepoznaje školu/fakultet kao najodgovornijeg aktera za rješavanje problema mladih. 13.8% tvrdi da su to organizacije mladih, 6.1% organizacije civilnog društva, a 53.2% mladih vjeruje da je svaka mlada osoba za sebe najodgovornija.

Mladi očigledno ne misle u značajnoj mjeri da rješenje problema niske participacije mladih leži u organizacijama civilnog društva, ali vjeruju da škole/fakulteti jesu u mogućnosti ponuditi mehanizme rješavanja niskih stopa participacije mladih. Zaključak autora istraživanja jest da „rezultati sugeriraju kako su studenti spremniji kombinirati neformalne i formalne, odnosno izvaninstitucionalne i institucionalne aktivnosti nego potpuno odustati od određenog tipa angažmana. No, pritom se ipak

primjećuje njihova nešto veća inklinacija alternativnim oblicima društvenog i političkog angažmana” (ibid, 2014, 318).

Postoji još istraživanja koja pokazuju da mladi preferiraju alternativne oblike političke participacije i aktivnosti usmjerene na konkretnu svrhu. Primjerice, u istraživanju koje su proveli Kovačić i Vrbat (2014) ističe se kako je potrebno sagledati sve aspekte i oblike političke participacije mladih, kako bi se o njoj mogla dobiti potpuna i točna slika. Međutim, autori tvrde da „se može zaključiti da među mladima u Hrvatskoj i na lokalnoj razini Grada Zagreba i na nacionalnoj razini nema razlike u učestalosti korištenja formalne i neformalne političke participacije” (ibid, 2014, 70).

Nije moguće, stoga, sa sigurnošću zaključiti da su formalni oblici participacije univerzalno manje popularni ili privlačni mladima, ali istraživanja pokazuju da su mladi barem u jednakoj ili u većoj mjeri nego formalnim oblicima, skloni neformalnim oblicima političke participacije.

Ilišin (2014, 223) piše da je „širenje novih oblika političkog angažmana ograničenog doseg u razvoju demokracije u suvremenim društvima: ono pridonosi aktiviranju nekih skupina koje su u formalnoj politici marginalizirane (npr. mladi i žene), no iz tih se skupina regrutiraju participanti viših stupnjeva obrazovanja i višeg socijalnog porijekla”, što je trend za koji autorica očekuje da će se tako i nastaviti. Rješenje tog problema Bagić i Šalaj (2016) prepoznaju u odgojno-obrazovnom sustavu, koji, prema njima, ima mogućnost izjednačiti razlike između učenika različitih socio-ekonomskih statusa.

Vidljivo je iz navedenih istraživanja kako su razlozi niske participacije mladih raznoliki, kao i da nisu jedinstveni za sve grupe mladih. Sljedeće relevantno pitanje je kako u ovakvim uvjetima djelovati na povećanje političke participacije mladih.

1.3. Politička participacija u školi

Kad se govori o institucionalnim pokušajima djelovanja na povećanje političke participacije mladih, govori se načelno o dvije vrste djelovanja: odgojno-obrazovno djelovanje u sklopu programa osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, u sklopu kojeg se govori o djelovanju usmjerenom primarno na razvijanje znanja i vještina potrebnih za političku participaciju, i djelovanje usmjereno na sudjelovanje mladih u reprezentativnim tijelima.

Što se tiče prve vrste djelovanja, tj. odgojno-obrazovnog djelovanja u sklopu formalnog obrazovanja, u Hrvatskoj se u zadnjih desetak godina najčešće govori o uvođenju predmeta građanskog odgoja i obrazovanja. Što se tiče druge vrste djelovanja, orijentiranog na sudjelovanje mladih u reprezentativnim tijelima i u donošenju odluka, unutar odgojno-obrazovnog sustava postoje vijeća učenika, koja, iako različita od škole do škole, jesu mehanizam uključivanja mladih u procese donošenja odluka.

Osim navedenih, postoje i pokušaji djelovanja izvan obrazovnog sustava, koji su na različite načine usmjereni na aktiviranje mladih. Dio djelovanja odvija se kroz reprezentativna dijela mladih, poput Savjeta mladih, ogranaka mladih političkih stranaka i organizacija civilnog društva. Sudjelovanje u debatnom programu u školi uklapa se u oba ova dva aspekta djelovanja, tj. dio je i djelovanja odgojno-obrazovnog sustava i djelovanja organizacija civilnog društva.

Vidljivo je iz navedenog kako je odgojno-obrazovni sustav bitan faktor u djelovanju na povećanje političke participacije mladih. Međutim, on u svojem trenutnom obliku ne donosi željene ishode. Bagić i Šalaj (2016, 69) u svojem istraživanju upozoravaju upravo na nedostatke trenutnog obrazovanja mladih za političku participaciju: „navedeni zaključci nedvosmisleno ukazuju kako su potrebne određene promjene u načinu na koje se sadržaji vezani uz političku pismenost poučavaju. Čisto teorijska obrada pojmova i tema bez njihovog povezivanja s karakteristikama političkog sustava u Republici Hrvatskoj te s aktualnim političkim događajima i procesima ne ostvaruje svoju svrhu, a koju vidimo prije svega u političkom opismenjavanju mladih osoba koje ta znanja trebaju primjenjivati u svom građanskom angažmanu”. Potrebno je, stoga, konkretno utvrditi osobine odgojno-obrazovnog rada koje su povezane s pozitivnim utjecajem na političku participaciju mladih.

U istraživanju Chi, Kahne i Middaugh (2006), koje se fokusira na različite kurikulume građanskog odgoja, autori tvrde da aktivne metode učenja povećavaju predanost učenika političkoj participaciji. Fokus istraživanja bio je na procjeni mogućnosti da se učenicima približe ciljevi demokracije i demokratičnosti, i to kroz razvoj tri oblika socijalnog kapitala: normi građanske participacije, socijalnog povjerenja, i znanja društvenih mreža. Zaključak istraživanja bio je da neke osobine kurikuluma, prvenstveno upotreba simulacija, učenje o problemima u zajednici, učenje kako

funkcionira lokalna vlast, i naglasak na osobnu relevantnost, imaju potencijala poboljšati ostvarenje demokratske svrhe odgoja i obrazovanja (Chi i sur., 2006).

Osobina poučavanja koja je prema ovom istraživanju najkonzistentnije povezana sa željenim odgojno-obrazovnim ishodima je postojanje sadržaja koji je učenicima osobno relevantan (ibid, 2006). Učenje o problemima u zajednici, učenje kako funkcionira vlast i lokalna vlast i naglasak na osobnu relevantnost mogu biti relevantan dio debatnog programa i ako se ta znanja i vještine uspješno prenose na učenike koji sudjeluju u njemu, program ima potencijal pozitivno doprinijeti političkoj participaciji mladih.

Jedan od načina na koji odgojno-obrazovni sustav utječe na političku participaciju i političku kulture jest kroz poučavanje znanja i vještine nužnih za političku participaciju. Kada se govori o poticanju političke participacije kroz odgojno-obrazovni sustav, bitno je napomenuti i trenutno djelovanje odgojno-obrazovnog sustava koje ima rezultat stvaranja razlika između učenika u njihovim vještinama za političku participaciju. U istraživanju iz 2016.-e u kojem su autori Bagić i Šalaj provjeravali razinu političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola, tip srednjoškolskog programa pokazao se kao „uvjerljivo najvažniji prediktor razine političkog znanja, kada se izolira utjecaj svih ostalih relevantnih čimbenika, uključujući i socijalno porijeklo učenika” (Bagić i Šalaj, 2016, 69). U svom pristupu političkoj pismenosti, Bagić i Šalaj (2016) konceptualiziraju političko znanje kao nešto što mora biti povezano s razumijevanjem i „spremnosću i sposobnošću za političko djelovanje” (ibid, 2016, 52).

Autori zaključuju kako „čisto teorijska obrada pojmova i tema bez njihova povezivanja s karakteristikama političkog sustava u Republici Hrvatskoj te s aktualnim političkim događajima i procesima ne ostvaruje svoju svrhu, a koju vidimo prije svega u političkom opismenjavanju mladih osoba koje ta znanja trebaju primjenjivati u svom građanskom angažmanu” (Bagić i Šalaj, 2016, 69). Osim toga, dolaze do zaključka da je srednjoškolski program „najvažniji prediktor razine političkog znanja, kada se izolira utjecaj svih ostalih relevantnih čimbenika, uključujući i socijalno porijeklo učenika” (ibid, 2016, 69).

Što se tiče same političke participacije, u istraživanju autora Bakete i suradnika rezultati su pokazali da „učenici iz gimnazija nešto češće sudjeluju u humanitarnim akcijama od učenika trogodišnjih strukovnih programa te češće od svih ostalih potpisuju

peticije. S druge strane, učenici trogodišnjih strukovnih programa češće od ostalih sudjeluju u mirnim ili nemirnim prosvjedima” (Baketa i sur., 2021, 59-60). Prema rezultatima istog istraživanja „učenici trogodišnjih strukovnih programa se manje informiraju od ostalih učenika putem društvenih mreža, internetskih portala, razgovora s roditeljima i s vršnjacima” (ibid, 2021, 61). Autori također navode da „gimnazijalci u većoj mjeri iskazuju tolerantnije stavove i stavove koji su više u skladu s demokratskom političkom kulturom” (ibid, 2021, 63) u usporedbi s učenicima koji pohađaju druge vrste srednjoškolskog programa, a u istraživanju je pronađena i statistički značajna razlika u političkom znanju pri čemu „učenici gimnazija imaju u prosjeku najveći rezultat na testu političkog znanja, a slijede ih učenici četverogodišnjih strukovnih programa, te, nakon njih, učenici trogodišnjih strukovnih programa” (ibid, 2021, 63).

Kao faktor utjecaja na političku pismenost mladih, značajan se u Hrvatskoj pokazuje tip srednjoškolskog programa, kao i daljnje obrazovanje. Prema Bagiću i Šalaju (2016, 69, 70), „tip srednjoškolskog programa ima snagu poništiti negativno ili pozitivno socijalno nasljeđe” i obrazovni sustav rezultira „segmentacijom budućih građana u dvije ‘političke klase’, jednu koja je kompetentna sudjelovati u političkim procesima, uključujući i zagovaranje svojih parcijalnih interesa, i drugu koja za to nije kompetentna”. Sličan efekt primjetan je i kod usporedbe studenata s ostalim mladima: „studenti su se pokazali kao politički profiliranija i liberalnija podskupina mladih, s nešto izraženijim demokratskim potencijalom i kritičkim odnosom spram realiteta što sve zajedno govori o njihovoj većoj političkoj kompetenciji” (Ilišin, 2014a, 227).

Ovakvi rezultati pokazuju kako je „tip obrazovnog programa ključni čimbenik koji u najvećoj mjeri determinira razinu političkog znanja” (Bagić i Šalaj, 2016, 63) i to više nego što na političko znanje utječu „prosjek ocjena, socijalno porijeklo roditelja, razina informiranja kroz različite kanale” (ibid, 2016, 63). Autori Baketa i suradnici prepoznaju i ključnost tipa srednjoškolskog programa za „informiranost te političku socijalizaciju mladih u širem smislu” (Baketa i sur., 2021, 60), kao i to da „da nije napravljen adekvatan pomak u razvoju i implementaciji građanskog odgoja i obrazovanja koji je trebao smanjiti identificirane razlike i povećati političku pismenost svih učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj” (ibid, 2021, 60) što je zaključak koji su donijeli i u svom istraživanju političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola, autori Bagiće i Šalaj (2016). Oni također ukazuju na „potrebu uspostave

jedinstvenog programa političke edukacije mladih kako bi se spriječilo da i dalje upravo sam obrazovni sustav proizvodi razlike u kompetencijama budućih punopravnih građana, umjesto da obavlja funkciju anuliranja razlika s kojima učenici ulaze u njega.” (Bagić, Šalaj, 2016, 69-70).

Rezultati ovdje navedenih istraživanja upućuju na važnost političke participacije mladih, kao i na važnost njihovog obrazovanja za političku participaciju. Kako u Hrvatskoj i dalje nije uveden građanski odgoj u srednjoškolsko obrazovanje, ne mogu se analizirati utjecaji istog na cjelokupnu populaciju mladih. Rezultati koji postoje (Baketa i sur., 2021; Bagić i Šalaj, 2016) upućuju na to da postojeći način obrazovanja ne doprinosi jednakosti mladih u sferi političke participacije.

Osim mogućnosti odgojno-obrazovnog sustava da mladima prenese znanja i vještine ključne za političku participaciju, kao i utječe na samu političku participaciju, prepoznata je i povezanost političke participacije mladih i izvanškolskih aktivnosti. Rezultati istraživanja u SAD-u (Zibblatt, 1965) su pokazali povezanost da što veća razina obrazovanja oca, to češće učenik sudjeluje u izvanškolskim aktivnostima; što češće učenik sudjeluje u izvanškolskim aktivnostima, to je veći učenički osjećaj integriranosti u srednjoškolski statusni sustav; što je veći učenički osjećaj integriranosti u srednjoškolski statusni sustav, to je veće njihovo društveno povjerenje; što je veće njihovo društveno povjerenje, to je pozitivniji učenički stav prema politici. Pozitivan stav prema politici nije povezan s direktnim iskustvom sudjelovanja u izvanškolskoj aktivnosti, već s povećanjem povjerenja u društvo. Problem koji je primijećen u ovom istraživanju jest da učenici kojima bi iskustvo sudjelovanja u izvanškolskim aktivnostima najviše koristilo, što su učenici nižeg socioekonomskog statusa, će se najmanje vjerojatno u iste aktivnosti uključiti (Zibblatt, 1965).

Socioekonomski status „u velikoj mjeri uvjetuje sociokulturnu dimenziju života mladih, kao što su vrijednosti, slobodno vrijeme, potrošačko ponašanje, subkulturni obrasci i stilovi života” (Ilišin, 2008b, 224). Treba imati na umu i da je Hrvatska „socijalno nepropusna” (Potočnik, 2014, 90) i postoji „relativno visok stupanj samoregrutacije - kako u smislu preslikavanja viših obrazovnih stupnjeva roditelja u istovjetno obrazovanje djece, tako i u smislu veće vjerojatnosti da će potomci stručnjaka i rukovoditelja zauzimati ekvivalentne pozicije na društvenoj ljestvici” (ibid, 2014, 90).

Što se tiče specifično političke participacije, Ilišin upozorava da iako se mladi češće uključuju u neformalne oblike participacije i da novi oblici facilitiraju participaciju nekih inače marginaliziranih skupina, poput samih mladih, i žena, što je svakako pozitivan pomak, no „iz tih se skupina regrutiraju participanti viših stupnjeva obrazovanja i višeg socijalnog porijekla (što faktički slijedi istovjetne trendove u institucionalnoj politici) (Ilišin, 2014a, 224). Iako je dio ove promjene pozitivan, jer se teži ka većoj participaciji mladih i žena u politici, treba imati na umu da ovakvi rezultati pokazuju da iako se povećava participacija nekih marginaliziranih skupina, nisu sve skupine jednako zahvaćene ovim pozitivnim promjenama.

U sklopu odgojno-obrazovnog sustava, istraživači se bave i specifično temom vijeća učenika u školama i mogućim koristima istih za poticanje participacije učenika u donošenju odluka u školi, a i šire. Primjerice, Robinson i Taylor (2013, 33) propitkuju koliko „davanje glasa učenicima u školama može započeti promjene koje su uistinu transformativne”. Faktor koji autori smatraju utjecajnim na uspješnost participacije učenika u donošenju odluka su postojeći odnosi moći između odraslih i učenika, koji postoje i prije uključivanja mladih u tijela koja donose odluke, a značajniji su u “u školama, gdje su odrasli na odgovornim pozicijama i autoriteti u odnosu na učenike” (ibid, 2013, 33) nego izvan škola. Izražena moć odraslih nad učenicima otežava uključivanje učenika u procese donošenja odluka, a zadržka obiju strana u tom odnosu može otežati učeničku participaciju. Autori dalje navode da, iako se davanje glasa učenicima razlikuje od škole do škole, u mnogim slučajevima je to davanje glasa “tokenističko i služi više tome da izgleda kao da su učenici sudionici u školskim procesima, nego tome da učenici u njima budu pravi partneri u promjeni” (ibid, 2013, 34). U ovoj studiji slučaja za dvije škole uključene u istraživanje autori zaključuju da provedeni planovi „nisu imali veliku mogućnost izvesti učenike ili osoblje izvan njihove zone komfora, ili preispitati što Giroux (1981) naziva strukturalnim ograničenjima u školama, tj., one ideje, vrijednosti, norme i procese koji služe stavljanju i održavanju učenika u poziciju relativne bezmoći u većini škola.” (ibid, 2013, 43).

Iako autori vjeruju da sudjelovanje u odlučivanju u školama može biti uspješno, tvrde da to, između ostalog, ovisi o očekivanjima svih uključenih aktera, idejama o tome u kojim okolnostima je prikladno da se učeničke ideje čuju i saslušaju, kao i o percepciji

sposobnosti učenika da steknu i izraze stavove i razmišljanja, o kojoj i ovisi hoće li ti stavovi biti smatrani legitimnima i bitnima (ibid, 2013).

Sve u svemu, čak i ako su predstavnička tijela učenika u načelu pozitivna promjena, nekad u praksi postojanje tijela ne mora biti povezano s uvođenjem pravih promjena u procesima donošenja odluka u školama, tj., osim nominalno, vijeća učenika ne moraju zapravo biti mjesta na kojima su učenici uistinu pozvani biti sudionici u procesu donošenja odluka.

Osim vijeća učenika u školama, u Hrvatskoj i u nekim drugim državama Europske unije postoje reprezentativna tijela mladih. Ilišin (2003) donosi kratki pregled razloga nastajanja i oblika istih: „u nastojanju da se mladi u većoj mjeri pojave kao politički sudionici, europske zemlje prakticiraju nekoliko instrumenata za poticanje političke participacije i utjecaja mladih. Glavni su oblik sudjelovanja mladih na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama vijeća mladih (*youth councils*), a u nekim zemljama i parlamenti mladih, dok su kao dodatni oblik utjecaja mladih na donositelje političkih odluka osnovana odgovarajuća koordinacijska tijela. Uz to, u nizu zemalja sistematiziraju se i šire bitne informacije od mladih i za mlade, provode ciljane kampanje u svrhu porasta političke participacije mladih i stimulira njihovo sudjelovanje u javnim raspravama, ponajprije na lokalnim razinama“ (Ilišin, 2003, 42).

Mehanizmi poticanja političke participacije kroz vijeća mladih dolaze s vlastitim setom nedostataka i problema, ali i prednosti. Što se tiče negativnih strana, neke od njih pronalaze i neka domaća, a i neka strana istraživanja. Što se tiče stranih istraživanja, Matthews i Limb (2003) su u svojem istraživanju preispitali problem vijeća mladih u UK-u slijedom nezainteresiranosti mladih za politiku. U UK-u postoje mnoge inicijative za uključenje mladih u politiku, i mnoge odluke vlade usmjerene su na stvaranje mogućnosti za veće uključenje javnosti u lokalno odlučivanje i vlast, uključujući i mlade i djecu.

Autori primjećuju da „su neadekvatni mehanizmi participacije koji su prethodili fazi prava na participaciju bili vrlo efikasni u treniranju mladih ljudi da postanu nesudionici u budućnosti. Ako djeca znaju da ih nitko ne sluša i da njihovi stavovi nisu bitni, njihov interes je umanjen i ulaze u odraslu dob s niskim očekivanjima za smislenu i značajnu uključenost“ (ibid, 2003, 175). Prema autorima, prepreka vijećima mladih može dolaziti i iz nespremnosti odraslih na odricanje od svoje komparativno veće moći nego

što je imaju mladi (ibid, 2003). Osim toga, odrasli izražavaju nesigurnosti oko spremnosti i sposobnosti mladih da budu zaista uključeni u političko donošenje odluka (ibid, 2003). Autori zaključuju da bi svima uključenima u ovakve procese koristilo dodatno usavršavanje, koje bi moglo pozitivno djelovati na rješavanje ovih problema percepcije mladih. Uostalom, teško je od mladih očekivati da bez ikakvog dodatnog obrazovanja uistinu mogu učiniti da se njihovi glasovi u ovakvim reprezentativnim tijelima čuju i budu uvaženi (ibid, 2003).

Što se tiče hrvatskih istraživanja, Ilišin govori sljedeće o vijećima mladih: „pokazalo se, naime, da vijeća mladih predstavljaju tek manjinu svoje generacije, da nisu predstavnici interesa svih socijalnih skupina mladih, da motivacija za članstvo u udrugama mladih postaje sve više pragmatična i utilitarna umjesto (prometejski) aktivistička te da predstavnici interesa mladih često više ni sami nisu mladi te su utoliko i manje pouzdani zastupnici tih interesa” (2003, 42). Opasnost da tijela mladih ne budu uistinu reprezentativna za mlade i da su u njihov rad primarno uključeni mladi koji su lako dostupni, tj. oni obrazovni i visokog socioekonomskog statusa primjećuje i već spomenuto istraživanje iz UK-a (Matthews i Limb, 2003).

U Europskoj Uniji u cjelini i na nacionalnoj razini koriste razni mehanizmi uključivanja mladih u donošenje odluka, i osposobljavanja mladih za sudjelovanje u procesima donošenja odluka. 2018. donesena je Strategija Europske unije za mlade za razdoblje 2019.-2027. Osim preporuka za države članice EU predviđa organiziranje i djelovanja na razini EU. Jedan od njih, naziva Dijalog EU-a s mladima „služi kao forum za kontinuirano zajedničko promišljanje i savjetovanje o prioritetima, provedbi i daljnjem postupanju u vezi s europskom suradnjom na području mladih” (Službeni list Europske unije, 2018, 8). EGSO (Stručna skupina, 2022, 10) vodi inicijative „kao što su ‘Tvoja Europa - tvoje mišljenje!’, okrugli stolovi za mlade o klimi i održivosti te Samit mladih iz EU-a o klimi koji zajedno organiziraju EGSO i Europski parlament” (Stručna skupina, 2022, 10). Ovo su neke od konkretnih inicijativa koje je EU poduzela unazad nekoliko godina. Međutim, uzimajući u obzir zaključke iz gore navedenih istraživanja, treba imati na umu da samo postojanje mehanizama ne mora istinski omogućavati mladima sudjelovanje, a ne moraju ni omogućavati svim mladima jednako sudjelovanje, nego suprotno, mogu djelovati ka održavanju i daljnjem stvaranju razlika između mladih ovisno o njihovom obrazovanju i socioekonomskom statusu.

Nadalje, osim želje za poticanjem razvoja specifično političkih kompetencija i poticanje na političku participaciju mladih kroz institucije i odgojno-obrazovni sustav, postoji i djelovanje organizacija civilnog društva, neke od kojih prepoznaju potrebu za kvalitetnim oblikom rada s mladima.

U priručniku koji je Mreža mladih Hrvatske objavila o radu s mladima, navedeno je kako „se rad s mladima vidi i kao korektivni mehanizam koji usmjerava mlade prema zdravom razvoju kompenzirajući ono što sustav ne nudi, konstantno imajući u vidu potrebe mladih kao korisnika (ali i kreatora) rada s mladima. Rad s mladima tako je mogućnost koju zajednica (ili sustav) nudi mladima da se što bolje snađu u okolnostima u kojima jesu” (Ćulum i Kovačić, 2015, 30).

Debata u hrvatskom kontekstu kao oblik rada s mladima ima svoje specifičnosti, mnoge od kojih su, ili mogu biti, metode poticanja političke participacije mladih. Jedan od elemenata rada s mladima koji se pokazuje kao pozitivan utjecaj jest dobrovoljnost što uključuje potrebu da se osmisle „programi i sustav rada s mladima koji će biti privlačan populaciji s kojom želimo raditi” (ibid, 2015, 38).

Debata svakako spada u sferu rada s mladima u kojoj je sudjelovanje, kako učenika srednjih škola, tako i svih volontera, u potpunosti dobrovoljno. Također, jedan od načina za osiguravanje privlačnosti programa mladima je da se kroz rad stvori „prijateljski odnos s mladom osobom” i da se mladima omogući da djeluju kao „sukreatori programa”, kao i to da je mlade „potrebno uvažavati kao ravnopravne i jednakovrijedne kreatore procesa” (ibid, 2015, 38).

U ovom procesu ključna je osoba radnik s mladima, koji treba „vrlo spretno balansirati između uloge edukatora, prijatelja, menadžera i administratora a da ne postane ijedno od navedenog” (ibid, 2015, 38). Kao volonterska udruga u kojoj je većina volontera studentske dobi, a učenici o kojima je riječ su u srednjoškolskoj dobi, stvara se i potiče specifična atmosfera u kojoj radnici s mladima mogu lako privući i zadržati učenike, koji su tek nešto godina mlađi od njih, i facilitirati neformalno učenje u atmosferi manje formalnoj od obrazovnog sustava i usto lišenoj mnogih stresova s kojima je asocirano formalno obrazovanje. Ovakva atmosfera facilitira i socijalno i vikarijsko učenje¹ koje je „posebno važno kod rada s mladima” (ibid, 37).

¹Termin vikarijsko učenje odnosi se na učenje koje se odvija promatranjem kako drugi u našem okruženju bivaju kažnjeni ili nagrađeni za svoje ponašanje. Termin je uveo Albert Bandura u 1960-ima. (Mayes, 2015).

Volonterstvo je također samo po sebi i „povezano sa stvaranjem i očuvanjem socijalnog kapitala jer pomaže stvaranju povjerenja, budući da je aktivnost primarno bazirana na ispunjavanju potreba pružanjem usluga, a ne ostvarivanjem materijalnog profita” (Gvozdanović, 2014, 175). Rad s mladima, i u ovom slučaju specifično volonterski rad s mladima, može imati „transformativan karakter te kao takav, ako se provodi na kvalitetan i primjeren način, može potaknuti društvenu promjenu iniciranu od strane jedne društvene skupine” (Ćulum i Kovačić, 2015, 6).

Nakon pojma političke participacije i analize recentnih istraživanja političke participacije, potrebno je fokus staviti na debatu, koja se analizira kao mogući mehanizam utjecaja na povećanje političke participacije.

1.4. Debata – pojam i koncept

Sam pojam debate može označavati različite ideje i prakse. Hrvatski jezični portal (2022) definira je kao „pretresanje problema, diskusija (ob. javna s izlaženjem na govornicu)”. Prema Harvey-Smithu (2011, 1), debata je „specifičan oblik rasprave” a „cilj debate nije da dvije strane u sukobu izađu iz prostorije s dogovorom. Kroz debatu dviju strana, drugi formiraju sud o tome koju od strana podržati”. Prema Lukiću (2013, 2) debata je: „formalizirana, strukturirana i argumentirana rasprava na unaprijed zadanu tezu u kojoj se sučeljavaju dvije suprotstavljene strane – afirmacijska i negacijska s točno definiranim zadacima”. Vidljivo je iz gore navedenih primjera da se pojam debate koristi u vrlo širokom smislu, kao naziv za oblik diskusije. U užem smislu specifično vezanom za kontekst odgojno-obrazovnog sustava, pojam debate može označavati nastavni sadržaj i nastavnu metodu. Debata može također biti realizirana kao izvanškolska aktivnost.

Prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatskoj jezika za osnovne škole i gimnazije* (Narodne novine, 2019b), debata je vrsta dijaloškog ili raspravljačkog teksta, i predviđeno je da se učenici s debatom susretnu na nastavi tijekom svojeg školovanja.

Debata je također navedena kao jedna od preporučenih aktivnosti za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u *Kurikulumu za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole* (Narodne novine, 2019a). Dokazivanje, javni govor i rasprava, priprema govora, improvizirani i pisani govor, pisanje rasprava, usmena rasprava, i javni govor sastavnice su nastavnog programa Hrvatskog jezika za gimnazije (NCVVO). Iako u ovom diplomskom radu nije riječ o debati u sklopu nastave, već o debati kao

izvannastavnoj aktivnosti, vrijedno je spomenuti kako je debata prepoznata od strane hrvatskog obrazovnog sustava kao preporučena nastavna metoda i nastavni sadržaj te se povezuje s ostvarivanjem odgojnih i obrazovnih ishoda poput razvijanja vještina jezičnog izražavanja, analize i sinteze informacija, i kritičkog razmišljanja, kao i suradničkog učenja i timskog rada.

Osim kao nastavna metoda i nastavni sadržaj, debata može biti realizirana i kao zasebna izvanškolska natjecateljska aktivnost, iako je kao takva i dalje pretežno vezana uz obrazovne ustanove. Na ovaj način se provodi i organizira debata u Hrvatskoj, kao i u mnogim državama Europe i svijeta. Postoje različiti formati debate, ali debati o kakvoj je riječ u ovom radu je svojstveno da ima određeni format, što znači predviđeno vrijeme trajanja i specijalizirane i precizno određene zadatke sudionika, u ovom slučaju učenika srednjih škola. U daljnjem tekstu debata je smještena u konkretan hrvatski kontekst i tekst je orijentiran na debatu realiziranu kao izvanškolsku aktivnost.

1.5. Važnost debate za političku participaciju

Izvanškolske aktivnosti mogu se, prema svojem cilju i sadržaju, podijeliti u dvije skupine: ekspresivne i instrumentalne (Glanville, 1999). Instrumentalne aktivnosti su one aktivnosti kojima su opipljivi rezultati cilj, a ekspresivnima je jedini cilj sudjelovanje i Glanville svrstava debatu u instrumentalne aktivnosti (ibid).

Instrumentalne aktivnosti su u većoj mjeri nego ekspresivne povezane s karakteristikama koje potiču sudionike na političku participaciju. Slično kao sudjelovanje u organizacijama, sudjelovanje u izvanškolskim aktivnostima, prema Glanvilleu (1999), utječe na stvaranje političkih stavova, informiranost o javnim i društvenim problemima, korištenje društvenih mreža, i usvajanje normi za participaciju i građanskih vještina, što su sve faktori koji potiču političku participaciju. Neke izvanškolske aktivnosti su i specifično koncipirane tako da uključuju učenje vrijednosti političke participacije, i takve aktivnosti posebice potiču političku participaciju u odrasloj dobi.

Izvanškolske aktivnosti povezane su također i s ostvarivanjem akademske uspješnosti, ali ta povezanost ovisi o karakteristikama tih aktivnosti, poput njihove strukturiranosti, odvijanja pod nadzorom odrasle osobe i roditeljske uključenosti (Broh, 2002). Debata u Hrvatskoj dijeli prve dvije od navedenih karakteristike. Debatni sastanci su unaprijed organizirani i isplanirani te turniri i debate imaju svoju fiksnu, unaprijed

određenu strukturu. Gotovo sva aktivnost učenika, osim domaćih zadaća i priprema za sudjelovanje na natjecanjima, uključuju nadzor odrasle osobe. Time se debata svakako nalazi u kategoriji izvanškolskih aktivnosti koje, prema Brohu (2002), rezultiraju pozitivnim akademskim učincima za učenike koji u njima sudjeluju.

Postoje i druge odrednice izvanškolskih aktivnosti koje su povezane s ostvarivanjem benefita za učenike. Broh (2002), primjerice, navodi da je sportsko natjecanje s drugim školama, kada ga se uspoređuje s drugim aktivnostima, aktivnost koja je selektivnija, zahtjeva više obvezivanja od sudionika, ima formaliziranija pravila za ponašanje i sudjelovanje te uključuje organizaciju i sudjelovanje na natjecanjima između učenika iz različitih škola. Prema autoru, ovako organizirane sportske aktivnosti doprinose podizanju socijalnog statusa sudionika i stvaranju snažnijeg osjećaja povezanosti sa školom. Debata kao aktivnost dijeli sa sportskim natjecanjima karakteristike obvezivanja, sudjelovanja na natjecanjima s učenicima iz različitih škola i odvijanje prema formaliziranim pravilima za ponašanje i sudjelovanje.

Nadalje, što se tiče pozitivnih akademskih učinaka, Morris i Vo (2006) u svojem istraživanju debate kao nastavne metode navode sljedeće: „većina naših učenika se osjećala pozitivno oko korisnih efekata debate na kritičko razmišljanje, što je istinski vrijedan dugoročni cilj. Ukratko, ako je alat poučavanja u stanju promovirati učenje i stjecanje znanja efektivno, kao što su nam učenici rekli, zamislivo je da ima pozitivnu ulogu u poboljšanju njihovog sveukupnog obrazovnog iskustva, kratkoročno i dugoročno” (Morris i Vo, 2006, 319). Osim razvoja kritičkog razmišljanja, i poticanja stjecanja znanja, u longitudinalnom istraživanju provedenom u Chicagu, Anderson i Mezuk (2012) navode da debatni programi nude mogućnost poboljšanja aktiviranosti učenika u školi i smanjenja obrazovnih nejednakosti među adolescentima s različitim rizikom preranog napuštanja srednjoškolskog obrazovanja.

Ekey i sur. (2019, 366) u svom istraživanju kompetitivne *policy* debate smatraju da „*policy*² debata može ponuditi održivu platformu za poboljšanje motivacija i otpornosti među srednjoškolskim učenicima”. Kao prednosti debate naspram drugih izvanškolskih aktivnosti navodi se da debata može biti: „pristupačna (nema probnih, eliminacijskih testiranja) i višerazinska” (ibid, 2019, 366). Kao oblik organizirane izvanškolske

² *Policy* debata je termin koji se koristi za debate u kojima se raspravlja o konkretnim prijedlozima promjena politika i konkretnog djelovanja. To, iako nije najbitniji, je dio formata debate koji se prakticira u Hrvatskoj.

aktivnosti, „u usporedbi s intervencijama za poboljšanje nekognitivnih vještina koje su individualno bazirane ili usmjerene na nastavnike, kompetitivna debata stvara inherentno interaktivnu i rigoroznu okolinu za učenje, koje može biti konceptualizirana kao oblik kooperativnog učenja koje poučava učenika kako usmjeravati društvene izazove na konstruktivan i suradnički način” (ibid, 2019, 366). Pri sudjelovanju u debati nužno je da su učenici prisutni kao aktivni, a ne pasivni akteri, što je prednost debate nad obveznim obrazovanjem, u kojem uslijed velikih razrednih odjela i pretrpanosti kurikuluma često nedostaje mjesta za aktivno sudjelovanje svih učenika, koje je u debati nužno.

Bitno je spomenuti i da postoje i autori koji su kritični spram debate, kao i prema njezinim naizgled općeprihvaćenim prednostima pred drugim, sličnim aktivnostima. Primjerice, Rennau Tumposky ističe sljedeće: „za učioničku debatu nije dokazano da je efikasna metoda postizanja ciljeva asociranih s kritičkim razmišljanjem, poput vršnjačke interakcije, analize i razvoja metakognitivne svijesti. Iskrena vršnjačka interakcija će se vjerojatnije dogoditi u okolini koja je manje strukturirana i gdje se svi sudionici osjećaju ugodno, i spremni su doprinijeti dijalogu. [...] Sve u svemu, debata ne opstaje dobro kad ju se preispituje kao pedagoški pristup koji treba pomoći učenicima u akulturaciji u demokraciju. Štoviše, debata kao metoda poučavanja je neprikladna za škole u društvu koje je sve više obilježeno multijezičnošću, multikulturalnošću i ekonomskim različitostima. Niti snaga tradicije niti pretpostavljene prednosti modela suparništva nisu adekvatne za održavanje ove nastavne metode, koja se, pri detaljnijoj analizi, pokazuje manjkavom. Učioničku debatu trebaju ponovno analizirati obrazovni djelatnici zainteresirani za pronalaženje metoda koje su efikasne, efektivne i konzistentne s vrijednostima jednakosti i pravednosti“ (2004, 54-55).

Ipak, s druge strane, analizirajući debatu u nastavi hrvatskog jezika, Đeno (2015, 30) navodi da je „debata u znanstvenoj nastavi služila uvažavanju i produbljivanju gradiva, ali i poučavanju govornih i mentalnih sposobnosti”. Ideju da je debata korisna kao metoda učenja i poučavanja te da razvija govorne i mentalne sposobnosti dijeli i Hrvatsko debatno društvo (HDD: Zašto debata). Keča (2015) navodi da debata kao nastavna metoda nije često korištena i da se razlog tome dijelom nalazi u pretrpanosti kurikuluma. Keča tvrdi da u praksi, iako debata jest u planu i programu za hrvatski jezik i književnost za četverogodišnje srednje škole i gimnazije, često se, zbog nedostatka vremena i pretrpanosti kurikuluma, zapravo ne obrađuje. Iako su debata i vještine i znanja

koje se stječu debatom prepoznate kao važne i od kurikuluma i nastavnih planova i programa, praksa često zaostaje za dokumentima i teorijom, pa se debata ne obrađuje kao sadržaj niti koristi kao nastavna metoda u značajnoj mjeri u sklopu odgojno-obrazovnog sustava.

Osim toga, Keča u svom radu ističe ciljeve debatnog programa u školama, koje prepoznaje kao razvoj kritičkog mišljenja, komunikacijskih vještina, socijalnih vještina, samopoštovanja, demokratskog ponašanja, i vrednovanja informacija. Iako nemaju svi učenici mogućnosti sudjelovati u debati kao izvanškolskoj aktivnosti, ta mogućnost postoji barem za neke učenike, pa oni imaju mogućnosti ostvariti navedene benefite, uključujući i vještine, znanja i dispozicije za političku participaciju.

Tri istraživačka rada obrađuju debatu kao izvanškolsku aktivnost organiziranu od Hrvatskog debatnog društva. Jedan od radova (Ajduković i Čorkalo Biruški, 2008) istražuje postojanje razlike između učenika koji sudjeluju i onih koji ne sudjeluju u debatnom klubu u promjeni stavova i potrebi za spoznajom. Istraživanje je rađeno na uzorku od 88 učenika zagrebačkih gimnazija sličnih demografskih karakteristika, od kojih je 58 bilo učenika koji ne sudjeluju u debati, a 30 učenika koji sudjeluju. Ovo istraživanje nije potvrdilo pretpostavku o razlici u promjeni stavova: učenici su imali zadatak oblikovati argumente za suprotan stav od vlastitog, i rezultati su pokazali da je ovaj zadatak u razmjerno jednakoj mjeri i kod jedne i kod druge skupine učenika polučio promjenom u stavu. Ipak, postoji razlika između skupina učenika prema rezultatima ovog istraživanja: učenici koji sudjeluju u debatnom klubu imaju veću potrebu za spoznajom.

U obrazloženju ovih rezultata, autorice navode da bi razlika u potrebi za spoznajom mogla upućivati ne na to da debata razvija potrebu za spoznajom, već na to da su učenici koji su odabrali sudjelovati u debatnom klubu imali i prije uključivanja u debatni klub veću potrebu za spoznajom. Kao i kod svake izvanškolske aktivnosti, vrijedno je pri bilo kakvom zaključivanju o koristima te aktivnosti imati na umu da, ako se radi o aktivnosti u koju se učenici mogu uključiti dobrovoljno, to neminovno utječe i na profil učenika koji se tom aktivnosti bavi, a time može utjecati i na to kakve i koje koristi učenici mogu dobiti od te aktivnosti, kao i na to da percipirane koristi mogu biti i one koji su učenici već u nekoj mjeri imali i prije uključivanja u određenu aktivnost (Glanville, 1999; Ajduković i Čorkalo Biruški, 2008).

Drugi rad je rad autorice Krpanec (2021), koja je istraživala povezanost sudjelovanja u debatnom klubu i političke participacije preko medijacijskih faktora političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata. Istraživanje je rađeno na uzorku od 175 učenika koji sudjeluju u debatnim klubovima u srednjim školama u RH. Rezultati istraživanja pokazali su da je bavljenje debatnom „pozitivno povezano s namjerom političke participacije, potpunom medijacijom političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata. Duže sudjelovanje u debati povezano je s znanjem o politici i identifikacijom s politički aktivnom skupinom koje je zatim povezano s višom namjerom političke participacije. (...) Identifikacija s debatantima pokazuje se kao snažniji prediktor političke participacije od političkog znanja iako bavljenje debatnom objašnjava veći dio varijance političkog znanja nego identifikacija s debatantima” (Krpanec, 2021, 30). Autorica ističe važnost „toga da se mlade uključuje u aktivnosti koje potiču stjecanje znanja o politici i u kojima susreću osobe koje visoko vrednuju politiku i same su politički aktivne” (ibid, 2021, 30). Autorica naglašava da bi posebice trebalo poticati veće uključivanje učenika u debatni program „koji su pripadnici socioekonomskih skupina kod kojih se konzistentno pokazuje da imaju manje političko znanje i manje su politički angažirani” (ibid, 2021, 30).

Treći rad je istraživanje koje je provedeno u organizaciji Hrvatskog debalnog društvo 2013. godine (Parađina, 2013) u suradnji s organizacijama civilnog društva koje koordiniraju debatni program u drugim državama srednje i istočne Europe. Dio istraživanja koji je proveden u Hrvatskoj, na uzorku od 258 učenika srednjih škola (124 učenika koji sudjeluju u debatnim klubovima i 134 učenika koji ne sudjeluju u debatnim klubovima) je pokazao razlike između učenika na testu kritičkih sposobnosti, skali interesa za svijet, građanskih i socijalnih vještina, i mjeri političke participacije. Učenici koji sudjeluju u debati su imali bolje rezultate u svim navedenim kategorijama.

Također, iako su iskazani stavovi učenika koji sudjeluju u debatnom klubu bili snažniji od iskazanih stavova učenika koji ne sudjeluju u debatnom klubu, iskazali su jednaku toleranciju, iako bi se moglo očekivati da jači stav donosi i manju toleranciju na suprotni (Parađina, 2013). Također, bitno je naznačiti da su u tom istraživanju učenici koji sudjeluju u debatnom klubu manje od godinu dana u obradi podataka svrstani u grupu učenika koji ne sudjeluju u debatnom klubu, što, prema autoru, pomaže locirati utjecaj

bavljenja debate na razlike između učenika koji sudjeluju i onih koji ne sudjeluju u debatnim klubovima.

Navedeno istraživanje bavilo se i specifično političkom participacijom, odnosno specifičnim oblicima iste. Učenici koji sudjeluju i ne sudjeluju u debati ispitivani su koliko često čine neke oblike političke participacije. Za sve ispitane oblike participacije, koji su bili: sudjelovanje u demonstracijama/prosvjedima, potpisivanje peticija, sudjelovanje u online kampanjama, članstvo u politički orijentiranoj/motiviranoj Facebook grupi, organizacija rasprava, raspravljanje o političkim događajima u svojoj lokalnoj zajednici, rasprava o političkim pitanjima s prijateljima i obitelji, rezultati su pokazali da ih učenici koji sudjeluju u debatnim klubovima čine češće nego oni koji ne sudjeluju (Parađina, 2013). Navedeno vrijedi i za druge države u kojima je u sklopu ovog projekta provedeno ovo istraživanje, što su Slovenija, Makedonija i Rumunjska (ibid, 2013).

Zaključno, što se tiče istraživanja debate u Hrvatskoj: istraživači, iako ih je malen broj, prepoznaju koristi debate, uključujući i specifične koristi za političku participaciju.

1.6. Debatni programi u Hrvatskoj

U raspravi o debati u Hrvatskoj, potrebno je spomenuti i Hrvatsko debatno društvo. Hrvatsko debatno društvo (u daljnjem tekstu HDD) udruga je civilnog društva čija je glavna aktivnost organizacija i provođenje debalnog programa, uključujući i natjecanja u debati, koja se organizira i provodi u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje za učenike viših razreda osnovnih škola i svih razreda srednjih škola.

Debata u ovom obliku je slobodnovremenska i izvanškolska aktivnost, većinom organizirana u sklopu djelovanja škola, a nekad i kao izborni predmet. Voditelji ove aktivnosti su, ovisno o školi, nastavnici ili stručni suradnici, a često, pogotovo u srednjim školama u Zagrebu, su voditelji studenti volonteri, koji su prethodno sudjelovali u debati kao debatanti u srednjim i osnovnim školama. Aktivnost se odvija uz suradnju, nadzor, ili barem potporu, nastavnika i/ili stručnih suradnika. To je svakako specifičnost debate u Hrvatskoj, čak i u odnosu na druge države koje provode neke oblike debatnih programa (Parađina, 2013).

Iako u praksi različite škole i uključeni akteri koriste različite nazive, 'debatni klub' je od volontera i korisnika HDD-a najčešće korišten naziv za ovako izvedenu

izvannastavnu aktivnost, pa je korišten i u ovom radu, kao i u oblikovanju istraživačkog upitnika.

Primarni oblik aktivnosti debatnog kluba jest obrazovni oblik koji se od volontera i učenika najčešće naziva 'debatni sastanak'. Debatni sastanak oblik je neformalne nastave, realiziran pod vodstvom jednog ili više volontera, u kojem sudjeluju učenici iz tog debatnog kluba (iznimno i iz drugih debatnih klubova). Odvija se, prosječno, jednom ili dvaput tjedno, najčešće u trajanju od dva školska sata. Na njemu sudjeluju učenici iz cijele škole. Točnije, u slučaju srednje škole sudjeluju učenici iz svih razreda te srednje škole. U slučaju osnovne škole, riječ je u načelu o učenicima sedmog i osmog razreda, ili iznimno, učenicima šestog razreda.

Godišnji program debatnog kluba, iako ne postoji službeno propisan, u načelu svake školske godine počinje od ponavljanja (s iskusnijim učenicima) i učenja debatnog formata (s učenicima početnicima). Ostatak školske godine je u velikoj mjeri posvećen pripremi učenika za natjecanja, bilo u organizaciji HDD-a, bilo u zajedničkoj organizaciji HDD-a i Agencije za odgoj i obrazovanje. U suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje organiziraju se i odvijaju natjecanja za učenike osnovnih i srednjih škola, na županijskoj i državnoj razini.

Osim prisustvovanja debatnim sastancima, aktivnosti u debatnom klubu uključuju i neke aktivnosti izvan vremena samih debatnih sastanaka. To mogu biti različiti oblici domaćih zadaća odabranih od strane voditelja, najčešće usmjerenih na istraživanje neke teme. Također se pripreme za natjecanja često odvijaju i izvan termina redovitih debatnih sastanaka, zbog zahtjevnosti i opsega zadatka. Osim toga, kako HDD povremeno organizira ili sudjeluje u organiziranju javnih tribina i rasprava, učenici povremeno sudjeluju u njima, bilo kao publika, bilo kao izvoditelji dijela aktivnosti, primjerice ako se u sklopu neke aktivnosti odvija i neki oblik debate, tribine ili rasprave.

Neke od ovih osobina, kao što je prethodno navedeno, specifične su za realizaciju debate kao izvanškolske aktivnosti u Hrvatskoj i ne vrijede nužno za sve države u kojima se organizira debata. No, prije svega, debata kao oblik argumentirane, strukturirane rasprave, i pripreme za istu, ima vlastite zakonitosti i osobine, neovisno o tome u kakvom se točno obliku izvodi, i značajan dio koristi debate kojima se bave istraživači povezan je upravo s ovim aspektima debate.

Kao primarne benefite debate HDD navodi razvijanje vještina javnog nastupa, i sposobnosti razmišljanja i kritičke analize (HDD: Debatni program). Koristi debate HDD detaljnije kategorizira u sljedeće kategorije: kritičko razmišljanje, učenje i primjena znanja, rezultati u školi, akademski uspjeh, samopouzdanje i poduzetnost, komunikacijske vještine, aktivno građanstvo, tolerancija (HDD: Debatni program).

Debatni program, kako se provodi u Hrvatskoj, svakako ima potencijala biti povezan ne samo s razvijanjem određenih vještina bitnih za političku participaciju, već i s osobnim iskustvom učenika i sadržajima osobno relevantnim za učenike i njihovu zajednicu, kao i s aktualnim događajima. Parađina piše kako: „kada se određuju teze za turnire, pokušavamo ih uskladiti s aktualnim događajima. To zahtjeva od debatanata da istražuju i dobro se informiraju o aktualnostima” (2013, 56). Zahtijevanje da se učenici koji sudjeluju u debati informiraju o aktualnim političkim i društvenim zbivanjima svakako može pomoći rješavanju neinformiranost, koja je prema istraživačima jedna od prepreka političkoj participaciji mladih.

Svakako, budući da učenicima posjedovanje informacijama samo po sebi ne koristi u debati, nego moraju stečeno znanje i razumijevanje iskoristiti u argumentaciji i kontraargumentaciji, ova metoda adresira problem toga da poučavanje teorije bez praktične povezanosti i relevantnosti s učeničkim životima ne rezultira pozitivnim utjecajem na političku participaciju mladih (Bagić i Šalaj, 2016). Kao primjer, navedene su neke od nedavnih teza s debatnih natjecanja za učenike srednjih škola:

2021./2022.

- RH bi trebala odabrati decentralizaciju kao strategiju svojeg budućeg razvoja³
- Treba zabraniti državno posjedovanje i financiranje medija
- Treba zabraniti razvoj metaverse tehnologije
- Treba ukinuti sveučilišnu autonomiju u RH

2020./2021.

- Dijeljenje svog života na društvenim mrežama donosi više štete nego koristi
- Kapitalizam donosi više štete nego koristi za prava ugroženih skupina
- Treba razdvojiti tehnološke kompanije (Google, Amazon, itd.)

³ Teze su napisane u afirmacijskom, odnosno potvrdom obliku, ali svi koji sudjeluju na natjecanju u minimalno jednoj debati zagovaraju stranu afirmacije teze, i u minimalno jednoj debati zagovaraju stranu negacije teze.

EMPIRIJSKI DIO RADA

2. Problem i cilj istraživanja

Politička participacija aktualna je tema zadnjih desetak, a i više godina. Dio autora (Ilišin, 2003; Kovačić i Vrbat, 2014; Bagić i Šalaj, 2016) smatra da je politička participacija građana, pa tako i mladih, nužna za zdravu demokratsku kulturu, no također se slažu i da mladi nedovoljno politički participiraju. Shodno tome, navedeni autori istražuju i uzroke niske stope participacije mladih, kao i načine na koji bi se istu moglo povećati. Iako se u formalnom obrazovanju prepoznaje i pokušava adresirati percipirani problem niske političke participacije mladih primarno uvođenjem građanskog odgoja i obrazovanja, potrebno je u odgojno-obrazovni sustav uvesti više različitih aktivnosti kojima bi se potaknulo učenike na veću proaktivnost u svojoj lokalnoj (ali i globalnoj) zajednici. Jedna od tih aktivnosti može biti debata, koja, kao što je obrazloženo u teorijskom dijelu rada, ima mogućnosti pozitivno djelovati na povećanje političke participacije mladih.

Sukladno navedenom, ovim istraživanjem nastoji se ispitati jesu li i u kojoj mjeri učenici koji sudjeluju u debatnim klubovima politički aktivni, odnosno ispitati razinu političke participacije učenika srednjih škola koji sudjeluju u debatnim klubovima.

2.1. Hipoteze istraživanja

U istraživanju su postavljene sljedeće hipoteze:

H1 Učenici koji sudjeluju u debatnim klubovima su politički aktivni.

H2 Učenici procjenjuju da je sudjelovanje u debatnim klubovima utjecalo na povećanje razine njihove političke participacije.

Osim ispitivanja percepcije učenika o doprinosu sudjelovanja u debatnim klubovima povećanju razine njihove političke participacije, ovim istraživanjem htjelo se ispitati i postoje li razlike između odgovora učenika prema razredu koji pohađaju, duljini uključenosti u debatni klub te prema stupnju obrazovanja njihovih roditelja. Stoga su postavljene tri dodatne hipoteze:

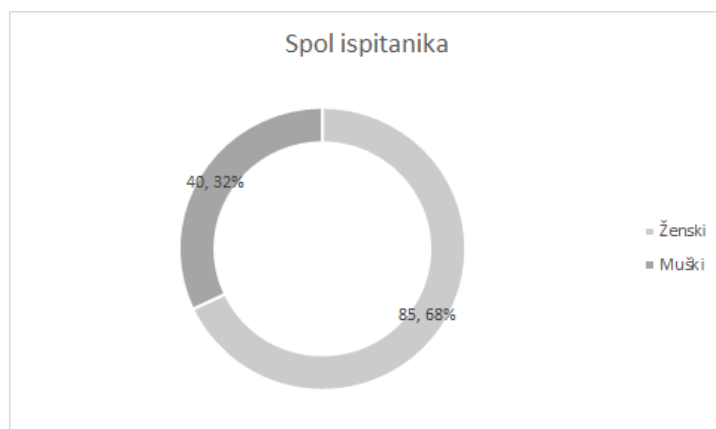
H3 Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema razredu koji pohađaju.

H4 Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema duljini uključenosti u debatni klub.

H5 Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema stupnju obrazovanja roditelja.

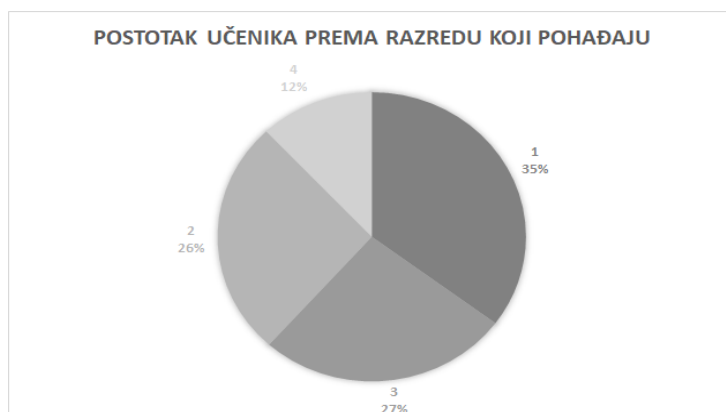
2.2. Uzorak istraživanja

U ovom istraživanju korišten je namjeran prigodan uzorak. Na upitnik je odgovorilo 125 ispitanika – učenika koji su u školskoj godini 2021./2022. sudjelovali u aktivnostima debatnih klubova u Republici Hrvatskoj. Od ukupnog broja ispitanika, 68% se izjasnilo kao pripadnicom ženskog spola, a 32% pripadnikom muškog spola (*Slika 1*).

Slika 1. Spol ispitanika (%)

Što se tiče broja učenika prema razredu koji pohađaju, u trenutku ispunjavanja upitnika najmanje učenika je pohađalo četvrti razred (12%, N=15) (*Slika 2*). Ostali razredi su približno podjednako zastupljeni: učenika trećih razreda bilo je 26,4% (N=33), drugih razreda 26,4%(N=33), a učenika prvih razreda 35,2% (N=44).

Slika 2. Postotak učenika prema razredu koji pohađaju (%)

2.3. Postupci i instrumenti istraživanja

U istraživanju je korišten kvantitativni pristup u čiju je svrhu izrađen anketni upitnik koji je distribuiran *online*. Anketni upitnik sastojao se od osam pitanja. Na samom početku upitnika ispitanicima su postavljena pitanja kojima su se ispitivale njihove sociodemografske karakteristike, poput spola, razreda koji su pohađali u školskoj godini 2021./2022. i stupnja obrazovanja roditelja. Nakon toga im je postavljeno pitanje o tome što ih je motiviralo za sudjelovanje u debatom klubu. Na ovo pitanje učenici su mogli odabrati neke od ponuđenih odgovora: *upoznavanje novih prijatelja, razvoj govornih vještina, razvoj vještina kritičkog razmišljanja, strah od javnog nastupa, interes za rasprave i raspravljanje, interes za politiku, interes za društvena pitanja i probleme ili nešto drugo*. Nakon toga im je postavljeno pitanje koliko dugo sudjeluju u debatom klubu u srednjoj školi (*manje od 6 mjeseci; 6 mjeseci do godinu dana; 1-2 godine; 2-4 godine*) te koliko često sudjeluju u aktivnostima debatnog kluba (*od jednom tjedno do nekoliko puta godišnje*).

U drugom dijelu upitnika postavljeno je učenicima pitanje koliko su često u zadnjih godinu dana činili određene aktivnosti koje spadaju u političku participaciju. Učenici su na četverostupanjskoj skali (*nikad, 1-2 puta, 3-4 puta, više od 4 puta*) procjenjivali koliko su često činili neke od 13 ponuđenih aktivnosti. Zadnje pitanje upitnika odnosilo se na procjenu učenika u kojoj mjeri smatraju da je sudjelovanje u

debatnom klubu utjecalo na njihovu političku participaciju. Učenici su imali mogućnost skali od 0 do 10 označiti u kojoj mjeri je sudjelovanje u debatnom klubu umanjilo ili povećalo njihovu političku participaciju (pri čemu je 0 = *sudjelovanje u debatnom klubu je značajno umanjilo moju političku participaciju*, 10 = *sudjelovanje u debatnom klubu je značajno povećalo moju političku participaciju*).

2.4. Način provođenja istraživanja

Anketni upitnik postavljen je *online* uz korištenje *Google Forms* alata. Poveznica na upitnik je podijeljena:

- u Facebook grupi volontera HDD-a, imena „Debatni aktiv - HDD volonteri”
- pojedinačno volonterima koji su trenutno voditelji debatnih klubova, koji su zamoljeni da poveznicu proslijede učenicima koji trenutno sudjeluju u njihovim debatnim klubovima
- učenicima, koji su sudjelovali na seminaru u organizaciji HDD-a.

Na samom početku upitnika učenici su informirani o svrsi i cilju istraživanja, kao i o anonimnosti i dobrovoljnosti sudjelovanja te mogućnosti odustajanja od ispunjavanja upitnika. Učenici su upitniku mogli pristupiti u periodu od 13.6.2022. do 8.10.2022. godine. Ukupno je prikupljeno 125 odgovora ispitanika.

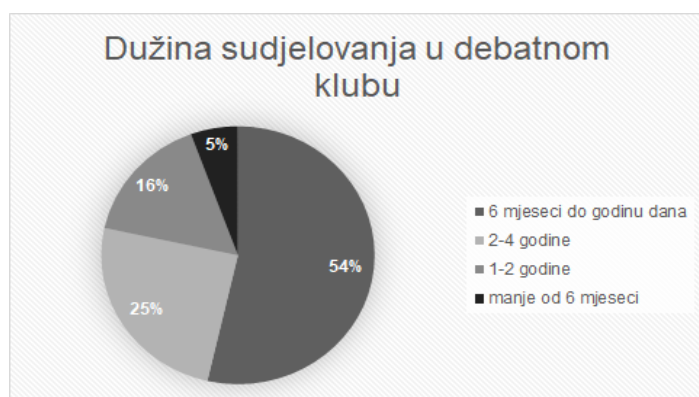
2.5. Obrada podataka

Nakon prikupljanja podaci su se grafički i tablično prikazivali te statistički obrađivali pomoću programa Microsoft Excel i dodataka *Analysis ToolPak* i *RealStats*. Za obradu podataka korišteni su sljedeći statistički postupci: deskriptivna analiza (frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna devijacija), t-test, analiza varijance (ANOVA) uz Tukey test.

3. Analiza rezultata

U ovom poglavlju rada prvo je napravljena deskriptivna analiza podataka, a potom su prikazani rezultati t-testa i ANOVA-e, slijedeći postavljene hipoteze. Na pitanje „Koliko dugo sudjeluješ u debatnom klubu u srednjoj školi“ učenici su imali mogućnost

odabira četiri kategorije. Nešto više od polovice učenika, 53,6%, navelo je da u debatnom klubu sudjeluje između 6 mjeseci i godinu dana, 24,8% između dvije i četiri godine, a 16% između jedne i dvije godine (Slika 3). Najmanji postotak učenika, 5,6%, navelo je da je debatnom klubu manje od 6 mjeseci.

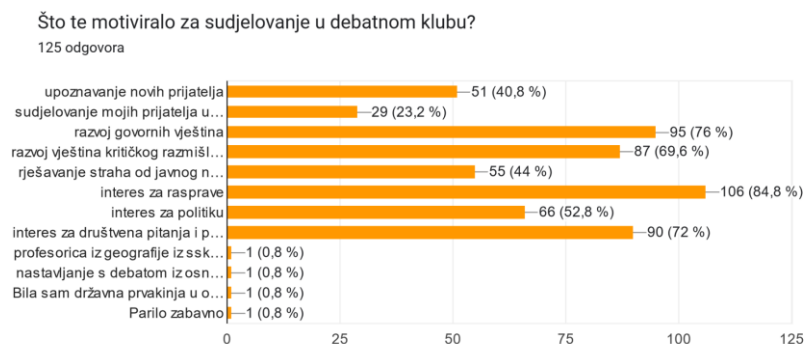

Slika 3. Dužina sudjelovanja učenika u debatnom klubu (%)

Komentirano [1]: pogledati grafički prikaz u uputama

Na pitanje „Što te je motiviralo za sudjelovanje u debatnome klubu“, učenici su mogli označiti više ponuđenih odgovora ili dodati vlastiti razlog. Najviše učenika navelo je da je razlog uključivanja interes za rasprave i raspravljanje (84,8%), razvoj govornih vještina (76%), interes za društvena pitanja i probleme (72%) te razvoj vještine kritičkog razmišljanja (69,6%) (Slika 4). Slijedi interes za politiku (52,8%), želja za rješavanjem problema straha od javnog nastupa (44%) te stjecanje novih prijateljstava (40,8%). Najmanji postotak učenika (23,2%) navelo je da su se uključili u debatni klub zbog toga što su njihovi prijatelji bili uključeni.

Pod kategorijom „Drugo“, četiri učenika su napisala svoje razloge. Tri navedena razloga su povezana s odlukom učenika da se nakon sudjelovanja u debati u osnovnoj školi nastavi baviti debatnom u srednjoj školi. Jedan učenik kao motivator navodi profesoricu iz geografije iz svoje osnovne škole, koja je bila voditeljica debate tom učeniku; drugi navodi da ju je motiviralo bivanje državnom prvakinja iz debate kad se natjecala u osnovnoj školi, dok jedan ne navodi specifičan razlog, već samo navodi bavljenje debatnom u osnovnoj školi kao motivator. Četvrti učenik je kao razlog uključivanja naveo da mu se sudjelovanje u debatnom klubu činilo zabavnom aktivnošću.

Slika 4. Motivacija učenika za sudjelovanje u debatnom klubu (%)

Na pitanje o učestalosti sudjelovanja učenika u aktivnostima svojeg debatnog kluba, najviše (54,4%) je navelo da jednom tjedno ili češće sudjeluju u pojedinim aktivnostima. Kako se sastanci u debatnim klubovima obično odvijaju jednom tjedno, može se pretpostaviti da su to učenici koje možemo smatrati vrlo aktivnima u svojim debatnim klubovima. Gotovo 20% navodi da sudjeluje jednom u dva tjedna, a 12,8% jednom mjesečno (Slika 5). Manji postotak učenika (8%) navodi da se uključuje u aktivnosti nekoliko puta godišnje, dok 19% to čini više puta mjesečno.

Slika 5. Učestalost sudjelovanja učenika u aktivnostima debatnog kluba (%)

Predzadnjim pitanjem u upitniku ispitivalo se koliko su često u zadnjih godinu dana činili određene aktivnosti koje se mogu svrstati u političku participaciju. Učenicima

je ponuđeno 13 aktivnosti na koje su mogli zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora (*nikad, 1-2 puta, 3-4 puta, više od 4 puta*). Rezultati su prikazani u Tablici 1.

Tablica 1. Učestalost sudjelovanja učenika u nekom obliku političke participacije u zadnjih godinu dana (% , M, D)

Oblik participacije	ODGOVORI (%)				M	SD
	Nikad	1-2 puta	3-4 puta	Više od 4 puta		
Priključivanje političkoj stranci	94	4	0	2	0,09	0,42
Potpisivanje peticije	57	2,4	9,6	9,6	0,72	0,99
Sudjelovanje na prosvjedu	58,4	34,4	4,8	2,4	0,51	0,70
Uključivanje u aktivnosti političke stranke	84,8	14,4	0,8	0	0,16	0,39
Učlanjenje u politički orijentiranu grupu na društvenim mrežama	79,2	11,2	6,4	3,2	0,34	0,74
Sudjelovanje u humanitarnim akcijama	29,6	46,4	14,4	9,6	1,04	0,91
Sudjelovanje u volonterskoj ili javnoj akciji	43,2	36	14,4	6,4	0,84	0,90
Sudjelovanje u tijelu koje predstavlja djecu i/ili mlade	55,2	22,4	11,2	11,2	0,78	1,03
Bojkot proizvoda ili proizvođača	58,4	20,8	10,4	10,4	0,73	1,01
Doniranje ili poticanje na doniranje	26,4	43,2	20,8	9,6	1,14	0,92
Učlanjenje u udrugu ili OCD	84	11,2	1,6	3,2	0,24	0,64
Sudjelovanje u aktivnostima OCD-a osim HDD-a	64,8	24,8	4,8	5,6	0,51	0,83
Sudjelovanje u aktivnostima HDD-a (osim turnira)	59	25	12	4	0,60	0,85

Za sve oblike osim za dva, najčešće dan odgovor učenika je da nisu nijednom u zadnjih godinu dana činili ponašanje za koje ih se pitalo. Najrjeđi oblici participacije su oni direktno povezani s političkim strankama i politikom. Oblik participacije koji je među ispitanicima najrjeđi je učlanjenje u političke stranke, koje je jednom ili više puta u zadnjih godinu dana učinilo 6% učenika. Drugi najrjeđi oblik participacije među učenicima također je vezan uz političke stranke: 15,2% učenika je u zadnjih godinu dana jednom ili više puta sudjelovalo u aktivnostima organiziranima od strane političke stranke. Usto, 20,8% mladih se u zadnjih godinu dana učlanilo u politički orijentiranu grupu na društvenim mrežama.

Za razliku od sudjelovanja u političkim strankama ili u aktivnostima istih, ili uključivanja u politički orijentirane grupe na društvenim mrežama, 44,8% učenika je barem jednom u zadnjih godinu dana sudjelovalo u vijeću učenika u školi, savjetu mladih, ili u nekom drugom tijelu koje predstavlja djecu i mlade. Što se tiče drugih oblika utjecanja na i sudjelovanje u procesima donošenja političkih odluka, 43% učenika je u zadnjih godinu dana potpisalo barem jednu peticiju, a 41,6% učenika je sudjelovalo u prosvjedu. Što se tiče oblika participacije koji se tiču novaca i kupovanja, 41,6% učenika je u zadnjih godinu dana iz političkih ili moralnih razloga bojkotiralo određeni proizvod ili proizvođača, a 73,6% ih je osobno doniralo ili potaknulo nekog bližnjeg na doniranje.

Doniranje ili poticanje na doniranje je najčešći oblik participacije učenika. Drugi najčešći oblik participacije učenika je sudjelovanje u humanitarnim i javnim akcijama, u kojima je u zadnjih godinu dana barem jednom sudjelovalo 70,4% učenika.

Što se tiče aktivnosti povezanih s volontiranjem ili organizacijama civilnog društva, 56,8% učenika je u zadnjih godinu dana barem jednom sudjelovalo u volonterskoj ili javnoj akciji, a 35,2% učenika je u zadnjih godinu dana sudjelovalo u aktivnosti organiziranoj od strane organizacije civilnog društva koja nije HDD. 16% učenika se u zadnjih godinu dana učlanilo u organizaciju civilnog društva, a 41% ispitanika je u zadnjih godinu dana sudjelovalo u aktivnosti organiziranoj od strane HDD-a koja nije bila debatni turnir.

Slijedom navedenog, hipoteza **H1** koja glasi“ Učenici koji sudjeluju u debatnim klubovima su politički aktivni“ može se djelomično potvrditi.

U zadnjem pitanju učenici su imali mogućnost na skali od 0 do 10 stupnjeva označiti u kojoj mjeri je sudjelovanje u debatnom klubu umanjilo ili povećalo njihovu političku participaciju, pri čemu je 0 = *sudjelovanje u debatnom klubu je značajno umanjilo moju političku participaciju*, 10 = *sudjelovanje u debatnom klubu je značajno povećalo moju političku participaciju*. Za analizu i prikaz podataka, odgovori su grupirani u 3 grupe: odgovori 0-3 (značajno umanjenje), odgovori 4-6 (neznačajno djelovanje) i odgovori 7-10 (značajno povećanje). Kao što se može vidjeti iz *Tablice 2.*, 53,6% učenika procjenjuje da je debata značajno povećala njihovu političku participaciju. 8% učenika procjenjuje da je učinak debate na njihovu političku participaciju negativan, a 38,4% procjenjuje da debata nije imala ni značajan negativan ni značajan pozitivan utjecaj na njihovu političku participaciju.

Tablica 2. *Samoprocjena učenika o utjecaju sudjelovanja u debatnom klubu na umanjenje ili povećanje njihove političke participacije*

	%	M	SD
0-3 (značajno umanjenje)	8	1,9	1,18
4-6 (neznačajno djelovanje)	38,4	5,17	0,68
7-10 (značajno povećanje)	53,6	8,18	1,15

Slijedom navedenog, hipoteza **H2** koja glasi „Učenici procjenjuju da je sudjelovanje u debatnim klubovima utjecalo na povećanje razine njihove političke participacije“ može se potvrditi.

3.1. Razlike u razini političke participacije učenika prema razredu

Kako bi se ispitalo postoje li razlike u razini političke participacije učenika s obzirom na razred koji pohađaju, korišten je *t-test* (p-vrijednost < 0,05). Radi lakše interpretacije rezultata, 1. i 2. razred spojeni su u kategoriju „niži razredi“, a 3. i 4. razred u drugu kategoriju, „viši razredi“. Od ukupno 13 oblika političke participacije, statistički značajna razlika između nižih i viših razreda pokazala se u njih 5. Tako je iz *Tablice 3.* vidljivo da su učenici viših razreda statistički značajno skloniji činiti određene aktivnosti u pet navedenih oblika participacije.

Tablica 3. Razlika u razini političke participacije učenika prema razredu koji pohađaju

Oblik participacije	Razred	N	M	SD	<i>p</i> vrijednost
Članstvo u politički orijentiranoj grupi na društvenim mrežama	Niži	77	0,21	0,49	0,033
	Viši	48	0,54	0,99	
Sudjelovanje u humanitarnoj akciji	Niži	77	0,90	0,84	0,031
	Viši	48	1,27	0,98	
Sudjelovanje u volonterskoj i/ili javnoj akciji	Niži	77	0,57	0,71	0,000
	Viši	48	1,27	1,01	
Sudjelovanje u nekom tijelu koje predstavlja djecu i mlade	Niži	77	0,58	0,89	0,010
	Viši	48	1,10	1,17	
Sudjelovanje u aktivnostima HDD-a (osim turnira)	Niži	77	0,47	0,71	0,030
	Viši	48	0,83	0,99	

Sukladno navedenom, hipoteza **H3** koja glasi „Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema razredu koji pohađaju“ može se djelomično potvrditi.

3.2. Razlike u razini političke participacije učenika prema duljini uključenosti u debatni klub

Kako bi se ispitalo postoji li statistički značajna razlika u razini političke participacije učenika prema duljini njihove uključenosti u debatni klub korišten je t-test. Radi lakše analize podataka, učenici su grupirani u dvije kategorije: učenici koji sudjeluju u debatnom klubu do godine dana i učenici koji sudjeluju u debatnom klubu od jedne do

četiri godine. Statistički značajna razlika između grupa pokazala se u četiri oblika participacije od ukupno 13.

Tablica 4. Razlika u razini političke participacije učenika prema duljini uključenosti u debatni klub

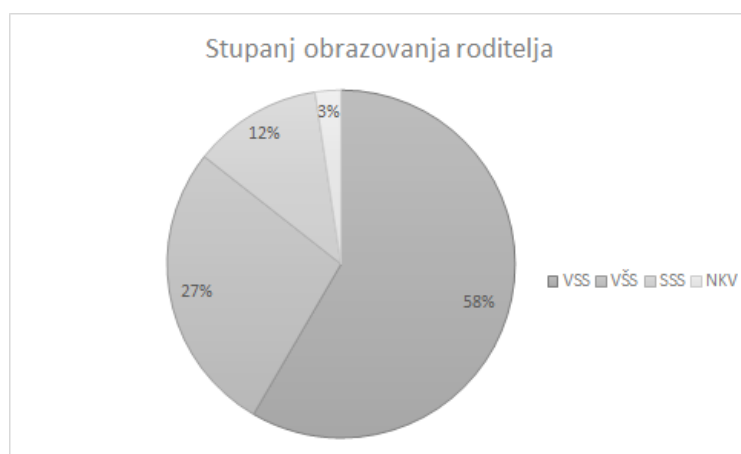
Oblik participacije	Duljina (god.)	N	M	SD	<i>p</i> vrijednost
Sudjelovanje u humanitarnoj akciji	do godine dana	74	0,88	0,84	0,019
	od 1 do 4 godine	51	1,27	0,96	
Sudjelovanje u volonterskoj i/ili javnoj akciji	do godine dana	74	0,57	0,76	0,001
	od 1 do 4 godine	51	1,24	0,95	
Sudjelovanje u aktivnostima udruge ili organizacije civilnog društva osim HDD-a	do godine dana	74	0,32	0,62	0,005
	od 1 do 4 godine	51	0,78	1,00	
Sudjelovanje u aktivnostima HDD-a (osim turnira)	do godine dana	74	0,45	0,70	0,015
	od 1 do 4 godine	51	0,84	0,99	

Iz Tablice 4 vidljivo je da su učenici koji dulje sudjeluju u debatnome klubu statistički značajno skloniji sudjelovati u humanitarnim, volonterskim i/ili javnim akcijama nego učenici koji su u klubu manje od godinu dana. Isto tako, skloniji su više sudjelovati u aktivnostima HDD-a, kao i u aktivnostima drugih organizacija civilnoga društva.

Sukladno navedenom, hipoteza H4 koja glasi „Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema duljini uključenosti u debatni klub“ može se djelomično potvrditi.

3.3. Razlike u razini političke participacije učenika prema stupnju obrazovanja roditelja

Najviše učenika ima roditelja s visokom stručnom spremom, točnije, riječ je o 58,4% učenika. Slijedi viša stručna sprema s 27,2%, i srednja stručna sprema s 12%. Nijedan učenik nije odgovorio da ima roditelja s nižom stručnom spremom, ali 2,4%, odnosno 3 učenika su odgovorila da imaju roditelja bez postignutog obrazovnog stupnja (Slika 6).

Slika 6. Stupanj obrazovanja roditelja

Kako bi se ispitalo postoje li razlike u razini političke participacije učenika prema stupnju obrazovanja roditelja, korištena je analiza varijance (ANOVA) uz *post hoc* Tukey test. Rezultati su pokazali da statistički značajnu razliku u jednom obliku participacije, „učlanjenje u politički orijentiranu grupu na društvenim mrežama“. Naime, učenici čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu značajno su skloniji učlanjivati se u politički orijentirane grupe na društvenim mrežama nego učenici čiji roditelji imaju visoku stručnu spremu.

Tablica 5. *Politička participacija prema stupnju obrazovanja roditelja*

Oblik participacije	Stupanj obrazovanja roditelja	M	SD	p vrijednost	F-omjer
Učlanjenje u politički orijentiranu grupu na društvenim mrežama	SSS	0,87	1,13	0,02	3,4496
	VSS	0,23	0,68		

Slijedom navedenog, hipoteza H5, koja glasi „Postoji statistički značajna razlika između učenika u razini njihove političke participacije prema stupnju obrazovanja roditelja“ može se djelomično potvrditi.

4. Rasprava

Kao što je prethodno navedeno, jedan od razloga zbog kojeg se istraživači bave političkom participacijom mladih jest kako bi mogli prepoznati koji od postojećih mehanizama povećanja političke participacije mladih uistinu povećavaju participaciju, i na osnovi informacija o njihovom učinku poboljšati postojeće i predložiti nove mehanizme. Iz podataka prikupljenih u ovom istraživanju nije moguće jednoznačno dati odgovor na pitanje utječe li debata pozitivno na političku participaciju, ali postoji dovoljno podataka na osnovi kojih se može zaključiti da ima smisla debatu dalje istražiti kao mehanizam pozitivnog djelovanja na političku participaciju.

Neki od rezultata istraživanja su očekivani. Oblici formalne političke participacije ispitani su rjeđi od oblika neformalne participacije, što se poklapa s rezultatima nekih istraživanja, iako prema nekima ne postoji razlika u razini formalne i neformalne političke participacije. Razina političke participacije ispitane u ovom istraživanju češća je nego što je rezultat drugih recentnih političkih istraživanja mladih, ali postoje neki faktori koji bi mogli objasniti tu razliku.

Prvo, kao čest razlog za nisku razinu političke participacije mladih navodi se preokupiranost mladih privatnom sferom, i to primarno orijentiranost na rješavanje egzistencijalnih pitanja, poput zapošljavanja i stanovanja. Kako su ispitanici u ovom istraživanju srednjoškolci, vrlo je vjerojatno da malo njih ima egzistencijalne probleme

te vrste, pogotovo jer većina ispitanika ima visoko obrazovane roditelje, što najčešće znači i određenu razinu financijske sigurnosti zbog zaposlenja i prihoda roditelja.

Drugo, kao čest razlog niske političke participacije mladih navodi se da mladi imaju predodžbu da ih odrasli ljudi ne slušaju i ne doživljaju da su sposobni sudjelovati u donošenju odluka. Debata kao aktivnost orijentirana je i uključuje značajne količine aktivnosti učenika. Učenici su ti koji sami istražuju i čak i ako im voditelji pomažu u procesu pripreme za debatu, učenici su oni koji sami debatiraju: iznose argumente, odgovaraju na argumente drugih strana i kontraargumentiraju. Nije nevjerovatno da sudjelovanje u takvoj aktivnosti ne ostavlja prostora učenicima da vjeruju da ih nitko ne čuje ili ne doživljava sposobnima, kad sama aktivnost kompetitivne debate počiva upravo na slušanju i sudačkoj procjeni kvalitete izrečene argumentacije.

Treće, debata sama sadrži metode koje su povezane i s interesima koje su ispitanici prepoznali kao svoju motivaciju, i metode koje su prema istraživanjima povezane s razvojem političkih znanja, vještina i participacije poput veće potrebe za spoznajom, korištenje metoda aktivnog učenja, osobna relevantnost sadržaja učenicima, kao i pozitivna atmosfera i stvaranjem prijateljskih odnosa, uključujući i s volonterima koji vode debatne aktivnosti. Kako pretrpani kurikulumi nastavnih predmeta ne ostavljaju vremena za mnogo projektnog učenja ili interakcije na nastavi, debata tu postoji može djelovati kao određena protuteža, kao aktivnost koja ovisi o aktiviranosti i sudjelovanju učenika na debati.

Četvrto, jedan od razloga koji se navodi kao objašnjenje niske participacije mladih je i nepovjerenje u društvo i u državne institucije. Kako sudjelovanje u debati nužno znači i sudjelovanje u aktivnostima organiziranim od strane organizacije civilnog društva, i u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, moguće je i da je i sama uključenost u debatu na ovaj način poticajna za političku participaciju, ili barem pomaže ukloniti jedan od razloga koji inače negativno djeluju na istu.

Što se tiče konkretnih oblika političke participacije koji su ispitani u ovom istraživanju, za neke od njih je pokazano da je veće sudjelovanje u istima pozitivno povezano s razredom koji učenici pohađaju i s duljinom uključenosti u debatu: sudjelovanje u humanitarnim akcijama, sudjelovanje u volonterskoj i/ili javnoj akciji i sudjelovanje u aktivnostima HDD-a (isključujući debatne turnire). Članstvo u politički

orijentiranoj grupi na društvenim mrežama i sudjelovanje u nekom tijelu koje predstavlja djecu i mlade su također povezani s duljinom uključenosti u debatu.

Zaključak iz ovih rezultata mogao bi biti da su upravo to oblici političke participacije na koju debata potiče učenike koji se njome bave. Iako bi ove zaključke bilo dobro potvrditi, to svakako znači da sudjelovanje u debati, iako naizgled povezano s vještinama koje su povezane s političkom participacijom, ne rezultira nužno povećanjem u formalnoj, institucionalnoj političkoj participaciji. S druge strane, formalna politička participacija kod ispitanika u ovom istraživanju je općenito na nižoj razini nego neformalna. Bilo bi korisno provjeriti može li debata imati pozitivan učinak i na druge oblike političke participacije, kao i ustvrditi što je to kod debate što omogućuje ovaj pozitivan učinak, kako bi se ustvrdilo treba li neke osobine koje pronalazimo kod debate primijeniti i na druge aktivnosti, i je li korisno poticati učenike da sudjeluju u debati.

Što se tiče sudjelovanja učenika, kao što je prikazano u rezultatima na Slici 4, većina učenika kao motivator ističe razvoj upravo onih vještina koje su povezani s vještinama potrebnim za političku participaciju. Iako ovi podaci ne govore nužno da debata uistinu te vještine razvija, svakako to da su razvoji navedeni vještina od strane učenika prepoznati kao razlog za sudjelovanje na debati i činjenica da učenici i dalje odlučuju sudjelovati u debati može upućivati na to da im se na debati ta motivacija i ostvaruje, pogotovo ako se uzme u obzir da većina ispitanih učenika sudjeluje na debati više od 6 mjeseci, pa se može pretpostaviti da im aktivnost uspjeva u dovoljnoj mjeri ostvariti njihove želje i potrebe vezane uz istu da se nastavljaju njome baviti.

S druge strane, kod odabira slobodnovremenskih aktivnosti, uključujući i debate, uvijek treba imati na umu da učenici imaju slobodu odabrati kojim će se aktivnostima baviti izvan škole. Ovo istraživanje je pokazalo da učenici imaju interes za vještinama koje debata razvija i prepoznaju kao motivator za sudjelovanje na debati, ali to ne govori nužno da debata razvija te vještine. Moguće je da su to učenici koji su i prije sudjelovanja u debati imali razvijene vještine govora i kritičkog razmišljanja. Vrijedno je imati na umu da je debata proučavana u ovom radu organizirana kao kompetitivna aktivnost koja zahtjeva određene vještine, pa je moguće i da učenici te vještine već imaju razvijene i prije nego se uključe u debatu, bez da nužno postojanje tih interesa govori da ih debata pomaže ostvariti.

Kada se govori o odabirima slobodnovremenskih aktivnosti, uvijek treba imati na umu i objektivne faktore koji utječu na odabir istih. Većina ispitanika u ovom istraživanju ima roditelja visoke stručne spreme. Osim toga, debatni klubovi postoje gotovo isključivo u gimnazijama, u kojima ima smisla očekivati učenike pretežno boljeg socioekonomskog porijekla, što je u skladu s ovim rezultatima. Osim toga, prethodno navedene metode distribucije upitnika ovisile su o mogućnosti uspostavljanja kontakta s volonterima HDD-a preko društvene mreže Facebook, gdje su pretežno aktivni studentski volonteri iz zagrebačkih debatnih klubova, koji su uglavnom organizirani u sklopu škola koje imaju gimnazijske programe. Čak i kad je upitnik distribuiran drugim kanalima, velika je mogućnost da se i dalje radi pretežno ili isključivo o ispitanicima koji pohađaju gimnazijski program.

Iako istraživanja (Adamović, 2019, 44) pokazuju da interes za politiku i politička participacija mladih su veći što je veći stupanj obrazovanja roditelja, u ovom istraživanju nije pronađena povezanost između stupnja obrazovanja roditelja i političke participacije ispitanika, osim za jedan oblik političke participacije: uključivanje učenika u politički orijentirane grupe na društvenim mrežama. Ti rezultati se mogu objasniti ako se u obzir uzmu pronalasci Bagića i Šalaja, koji u svojem istraživanju političke pismenosti mladih zaključuju kako obrazovanje može nadvladati efekt socio-ekonomskog statusa (Bagić i Šalaj, 2016). U svojem istraživanju Bagić i Šalaj ističu sposobnost osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja da ujednači dotadašnje razlike u posjedovanju kapitala među učenicima koje proizlaze iz različitih socioekonomskog statusa i podrijetla. Kako se debata gotovo isključivo u Hrvatskoj realizira u gimnazijama, a i sama po sebi je usmjerena na stjecanje znanja i vještina koje su povezane s političkom participacijom, nije čudo da unutar skupine učenika koji se bave debatnom stupanj obrazovanja roditelja ne radi značajnu razliku u razini političke participacije učenika.

Rezultat srednjoškolskog obrazovanja, prema Bagiću i Šalaju je i dalje oblikovanje „dvije skupine političkih građana: jedna koja raspolaže solidnom količinom znanja i informacija o političkim procesima, a koja će ujedno u velikom postotku nastaviti nadograđivati svoje znanje tijekom studija; i druga koja ne raspolaže takvim znanjima te vjerojatno neće nakon dovršetka srednjoškolskog obrazovanja više imati prilike da kroz formalno obrazovanje nadogradi svoju političku pismenost” (Bagić i Šalaj, 2016, 69-70).

Bagić i Šalaj (70, 2016). stoga prepoznaju vrijednost u uspostavi “jedinstvenog programa političke edukacije mladih kako bi se spriječilo da i dalje upravo sam obrazovni sustav proizvodi razlike u kompetencijama budućih punopravnih građana, umjesto da obavlja funkciju anuliranja razlika s kojima učenici ulaze u njega”.

U svojem istraživanju vijeća mladih u UK-u, Matthews i Limb upozoravaju na to da se lokalne vlasti „lako odlučuju za mlade koji su im lako dostupni - oni dobrog statusa, obrazovani, artikulirani” (Matthews i Limb, 2003, 182). Kako se debatni program uspostavlja većinski, ili gotovo isključivo, u školama koje provode gimnazijski program, i privlači primarno učenike čiji su roditelji visoko obrazovani, svakako u tom pogledu nema smisla pretpostaviti da trenutno ima snažno djelovanje u smjeru izjednačavanja socioekonomskih razlika mladih, već eventualno u smjeru povećanja istih.

Ako debata ima pozitivno djelovanje na razvoj političkog znanja i povećanje političke participacije, onda je to pozitivno djelovanje takvo da je usmjereno na učenike koji dolaze iz obitelji visokog socioekonomskog statusa i pohađaju srednje škole s gimnazijskim programom, što su upravo oni mladi koji i bez sudjelovanja u debatnim klubovima imaju bolje predispozicije i šanse za političku participaciju. Čak i istraživanja političke participacije koja govore o povećanju participacije nekih marginaliziranih skupina poput mladih i žena, govore o tome da iz skupina mladih i žena se većinom povećava politička participacija onih visokog socioekonomskog statusa i stupnja obrazovanja, rezultat u koji se debata naizgled uklapa.

Za potencijalna buduća istraživanja, pogotovo imajući na umu da je jedan od ciljeva istraživanja političke participacije pronaći načine kako da se poveća politička participacija, bilo bi korisno napraviti konkretniju analizu metoda koje su povezane s debatom u Hrvatskoj kao potencijalni primjer dobre prakse, jer se, iako je debata specifična aktivnost, metode korištene na debati zasigurno mogu primijeniti i translirati i na druge aktivnosti i djelovanje u odgojno-obrazovnom sustavu.

Iako debata kao aktivnost organizirana od Hrvatskog debatnog društva postoji u Hrvatskoj već mnogo godina, nema mnogo istraživanja posvećena istoj. Povezanost debate i političke participacije bi svakako bilo korisno dalje istražiti.

5. Zaključak

Zadnjih desetak godina u Hrvatskoj i Europskoj uniji popraćeno je povećanim interesom za političku participaciju mladih. Taj interes razvio se kao reakciju na percipiranu nisku političku participaciju koja znači da su mladi isključeni iz političkog života i ne mogu doprinijeti donošenju odluka, kao ni zagovarati svoja prava i interese.

U ovom radu napravljen je prikaz teorije i prakse vezane uz političku participaciju mladih i debatu kao mehanizam djelovanja na političku participaciju mladih. Kao i barem neka druga istraživanja, i ovaj rad ima namjeru doprinijeti znanju i razumijevanju metoda koje bi mogle pozitivno djelovati na političku participaciju mladih, i ovaj rad ima neke rezultate sličnim rezultatima drugih istraživanja političke participacije. Jedan od trendova koji istraživače posebice brine jest niska razina formalne participacije mladih. I u ovom istraživanju, kao i u većini recentnih hrvatskih istraživanja neformalni oblici participacije pokazali su se učestalijima od formalnih. Ovakav trend znači da mladih nisu politički aktivni u tradicionalnim institucijama vlasti i donošenju odluka u istima, koje se i dalje smatra nužnim dijelom demokracije.

Kao rezultat relevantan za buduće istraživanje, bitno je istaknuti da su rezultati ovog istraživanja pokazali da učenici koji sudjeluju u debati percipiraju da je debata pozitivno djelovala na njihovu političku participaciju, kao i da su neki oblici neformalne političke participacije pozitivno povezani s duljinom uključenosti u debatni klub. Oba ova rezultata upućuju na to da bi debata mogla biti vrijedan alat u poticanju političke participacije.

Ono što je također važno imati na umu jest da druga istraživanja političkih kompetencija i političke participacije pokazuju da je tip srednjoškolskog programa najbitniji faktor koji utječe na razinu političke participacije mlade osobe. Kako se debata u Hrvatskoj većinom realizira u srednjim školama koje imaju gimnazijski program, debata, čak i ako trenutno djeluje na povećanje političke participacije nekih mladih, ne čini to za sve učenike. Ovo naravno ne znači da debata ne potiče razvoj znanja i vještine za političku participaciju, ali znači da organizirana u ovom obliku ne može pozitivno djelovati na smanjenje postojećih razlika u političkoj participaciji među mladima. Međutim, moguće proširenje debatnog programa ili pokušaj da se elementi debatnog programa u većoj mjeri uključe u obvezno obrazovanje, mogao bi imati pozitivan utjecaj na političku participaciju svih mladih.

Literatura

1. Ajduković, D. i Čorkalo Biruški, D. (2008) Promjena stava i potreba za spoznajom kod debatanata i nedebaranata. *Pedagoška istraživanja* [online], 5 (1). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/118253> [6. siječnja 2021.]
2. Adamović, M., Baketa, N., Gvozdanović, A.; Ilišin, V., Kovačić, M., Potočnik, D. (2019) *Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019.* Zagreb: Friedrich Ebertt Stiftung.
3. Anderson S, Mezuk B. Participating in a policy debate program and academic achievement among at-risk adolescents in an urban public school district: 1997-2007. *Journal of Adolescence* [online], 35 (5). Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-adolescence/vol/35/issue/5> [20. siječnja 2021.]
4. Bagić, D., Šalaj, B. (2016) Kako mladi stječu političko znanje? Analiza čimbenika političke pismenosti hrvatskih maturanata. U: Horvat, M., Kovačić, M., ur., *Od podanika do građana*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG, str. 51-72.
5. Baketa, N., Bovan, K., Matić Bojić, J. (2021) *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj - istraživački izvještaj za 2021. godinu*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
6. Becquet, V., Forkby, T., Kovacheva, S., Popivanov, B. (2020) Discourses of youth participation in Europe. National and transnational perspectives. U: Walter, A., Batsleer, J., Loncle, P., Pohl, A., ur., *Young People and the Struggle for Participation. Contested Practices, Power and Pedagogies in Public Spaces*. London: Routledge, str. 34-48.
7. Broh, B. (2002) Linking Extracurricular Programming to Academic Achievement: Who Benefits and Why? *Sociology of Education* [online], 75(1). Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/3090254> [7. siječnja 2021.]
8. Chi, B, Kahne, J., Middaugh, E. (2006) Building Social Capital for Civic and Political Engagement: The Potential of High-School Civics Courses. *Canadian Journal of Education / Revue Canadienne De L'éducation* [online], 29(2). Dostupno na: Semantic Scholar [2. siječnja 2021.]

9. Ćulum, B., Kovačić, M. (2015) *Teorija i praksa rada s mladima: Prilog razumijevanju rada s mladima u hrvatskom kontekstu*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
10. Đeno, K. (2015) *Metodika obrade debate u nastavi hrvatskog jezika u srednjim školama*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
11. Ekey, G. P., Kalesnikava, V. A., Ko, T. M., Mezuk, B., Shackelford, D. T. (2019). Grit, growth mindset and participation in competitive policy debate: Evidence from the Chicago Debate League. *Educational Research and Reviews* [online], 14 (10). Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/368098253_Grit_growth_mindset_and_participation_in_competitive_policy_debate_Evidence_from_the_Chicago_Debate_League [10. veljače 2021.]
12. Glanville, J. (1999) Political Socialization or Selection? Adolescent Extracurricular Participation and Political Activity in Early Adulthood. *Social Science Quarterly* [online], 80 (2). Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/42863900> [6. siječnja 2021.]
13. Gvozdanović, A. (2014) Socijalni kapital studenata. U: Ilišin, V., ur., *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 173-197.
14. Harvey-Smith, N. (2011) *The Practical Guide to Debating: Worlds Style / British Parliamentary Style*. New York: International Debate Education Association.
15. Horvat, M., i Kovačić, M. (2016) Razvoj političkih i građanskih kompetencija mladih - pregled uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u hrvatski obrazovni sustav. U: Horvat, M., Kovačić, M., ur., *Od podanika do građana*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG, str. 15-30.
16. Hrvatski jezični portal. *Rječnički članak: debata* [online]. Dostupno na: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1liXRQ%3D [6. veljače 2023.]
17. Hrvatsko debatno društvo. *Debatni program* [online]. Zagreb: Hrvatsko debatno društvo. Dostupno na: <http://hdd.hr/debatni-program/> [5. travnja 2021.]
18. Hrvatsko debatno društvo. O udruzi [online]. Zagreb: Hrvatsko debatno društvo. Dostupno na: <http://hdd.hr/o-udruzi/> [5. travnja 2021.]

19. Hrvatsko debatno društvo. *Zašto debata?* [online]. Zagreb: Hrvatsko debatno društvo. Dostupno na: <http://hdd.hr/wordtest/debatni-prog/zasto-debata/> [5. travnja 2021.]
20. Ilišin, V. (2003) Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. *Politička misao* [online], 15 (3). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/36360>. [20. ožujka 2021.]
21. Ilišin, V. (2006) Konceptualni okvir istraživanja. U: Ilišin, V., ur., *Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 11-26.
22. Ilišin, V. (2008a) Skica za sociološki portret zagrebačkih studenata: uvod u istraživanje hrvatskih studenata danas. *Sociologija i prostor* [online], 46 (3/4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/31806> [25. ožujka 2021.]
23. Ilišin, V. (2008b) Zagrebački studenti o demokraciji i aktivizmu mladih. *Sociologija i prostor* [online], 46 (3/4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/50538> [25. ožujka 2021.]
24. Ilišin, V. (2014a) Studenti i politika: pragmatizam bez iluzija. U: Ilišin, V., ur., *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 221-290.
25. Ilišin, V. (2014b) Zanemarena škola života: slobodno vrijeme i interesi studenata. U: Ilišin, V., ur., *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja. str. 343-375.
26. Ilišin, V. (2015) Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih. U: Gvozdanović, A., Ilišin, V., Potočnik, D., ur. *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripal, str.. 15-46.
27. Ilišin, V. (2017) Mladi i politika: trendovi (dis)kontinuiteta. U: Ilišin, V., Spajić-Vrkaš, V., ur., *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 185-260.
28. Ilišin, V., Kovačić, M. (2014) Studentsko viđenje generacijskih problema i potencijala. U: Ilišin, V., ur., *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 291-320.

29. Kovačić, M., Vrbat, I. (2014) Znam da ništa ne znam: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu, *Suvremene teme : međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti* [online], 7 (1). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/132144> [5. kolovoza 2021.]
30. Krpanec, E. (2021) *Povezanost bavljenja debatom i političke participacije: medijacijski učinak političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata kod učenika srednjih škola*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
31. Lukić, I. (2013) Debata kao nastavna metoda u predmetima društveno-humanističkog područja [online]. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/images/razno/I.Lukic.pdf> [8. kolovoza 2021.]
32. Maldini, P. (2002). Građansko društvo i demokracija u tranzicijskim društvima. *Politička misao* [online], 39 (4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/23609> [6. veljače 2023.]
33. Maldini, P. (2006) Političko-kulturalni preduvjeti demokratizacije. *Politička misao* [online], 43 (3). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20440> [5. veljače 2023.]
34. Mayes, J.T. (2015) Still to Learn from Vicarious Learning. *E-Learning and Digital Media* [online], 12. Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?redir=http%3a%2f%2fdx.doi.org%2f10.1177%2f2042753015571839> [12. veljače 2023.]
35. Matthews, H., Limb, M. (2003) Another white elephant? Youth councils as democratic structures, *Space and Polity* [online], 7(2). Dostupno na: [10.1080/1356257032000133928](https://doi.org/10.1080/1356257032000133928) [10. siječnja 2021.]
36. Morris, R. L., Vo, H. X. (2006) Debate as a Tool in Teaching Economics: Rationale, Technique, and Some Evidence. *Journal of Education for Business* [online], 81(6). Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=EJ745291> [20. siječnja 2021.]
37. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje. (2015) Nastavni program za Hrvatski jezik. Dostupno na: http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf [19. siječnja 2021.]

38. Narodne novine (2019a) *Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine d.d. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html [19. siječnja 2021.]
39. Narodne novine (2019b) *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine, d.d. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html [9. veljače 2023.]
40. Narodne novine (2021) *Odluka o pokretanju postupka izrade Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2022. do 2024. godine*. Zagreb: Narodne novine, d.d. Dostupno na: <https://demografijaimladi.gov.hr/nacionalni-program-za-mlade-4072/4072> [8. veljače 2023.]
41. Parađina, D. (2013) Debate in Croatia and the Results of the Survey. U: Anja Šerc, ur., *Untangling Debate: Loosening the Tension Between Non-formal and Formal Education*. Ljubljana, Slovenija: Za in proti: Zavod za kulturo dijaloga, str 48-58.
42. Potočnik, D. (2014) Socijalni status studenata. U: Ilišin, V., ur., *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 57-96.
43. Rennau Tumposky, N. (2004) The Debate Debate. *The Clearing House* [online], 78 (2). Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/30197684>. [25. ožujka 2020.]
44. Robinson, C., Taylor, C. (2013) Student voice as a contested practice: Power and participation in two student voice projects. *Improving Schools* [online], 16. Dostupno na: 10.1177/1365480212469713 [10. prosinca 2020.]
45. Službeni list Europske unije (2018) *Rezolucija Vijeća Europske unije i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali unutar Vijeća, o okviru za europsku suradnju u području mladih: strategija Europske unije za mlade za razdoblje 2019-2027*. Službeni list Europske unije, 2018/C 456/01. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42018Y1218%2801%29&qid=1676320764466> [12.2.2023.]
46. Spajić-Vrkaš, V. (2014) *Eksperimentalna provedba kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja: Istraživački izvještaj*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

47. Stručna skupina za zapošljavanje, socijalna pitanja i građanstvo (2022) *Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi "Ocjena učinka EU-a iz perspektive mladih" (samoinicijativno mišljenje)*. Europski gospodarski i socijalni odbor, 2022/C 486/07. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IE1524> [12.2.2023.]
48. Šerc, A. (2013) We Wanted To Measure, So We Did. U: Anja Šerc, ur. *Untangling Debate: Loosening the Tension Between Non-formal and Formal Education*. Ljubljana, Slovenija: Za in proti: Zavod za kulturo dialoga, str. 48-58.
49. Vujčić, V. (2000) Politička participacija. *Politička misao* [online], 37 (1). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/43382> [9. veljače 2023.]
50. Ziblatt, D. (1965) High School Extracurricular Activities and Political Socialization. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online], 361. Dostupno na <http://www.jstor.org/stable/1035984> [16. prosinca 2020.]

Prilozi

Prilog 1:

Upitnik: Sudjelovanje učenika srednjih škola u debatnim klubovima i politička participacija

Drage učenice i učenici,

pred vama se nalazi upitnik kojemu je svrha ispitati vašu političku participaciju. Politička participacija uključuje bilo koju mjerljivu aktivnost građana, nužno orijentiranu prema cilju, a koja odražava namjeru utjecanja na društveno relevantna zbivanja.

Vaši odgovori koristit će se isključivo za potrebe izrade diplomskoga rada na temu „Sudjelovanje učenika srednjih škola u debatnim klubovima i politička participacija”. Vaši odgovori su anonimni. Sudjelovanje je dobrovoljno i možete odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku.

Za dodatna pitanja i za rezultate istraživanja, možete se obratiti:

Doris Varga

doris.varga@gmail.com

Odsjek za pedagogiju

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Očekivano vrijeme za ispunjavanje upitnika je oko pet minuta.

Zahvaljujem vam na odvojenom vremenu i pomoći.

*Obavezno

Spol: *

- M
- Ž

Koji razred srednje škole pohađaš (ili si pohađao/la) u školskoj godini 2021./2022.: *

- prvi razred
- drugi razred
- treći razred
- četvrti razred

Stupanj obrazovanja roditelja: *

- NKV - nekvalificiran
- NSS - niža stručna sprema
- SSS - srednja stručna sprema
- VŠS - viša stručna sprema
- VSS - visoka stručna sprema

Koliko dugo sudjeluješ u debatnom klubu u srednjoj školi? *

- manje od 6 mjeseci
- 6 mjeseci do godinu dana
- 1-2 godine
- 2-4 godine

Što te motiviralo za sudjelovanje u debatnom klubu? *

Označi sve odgovore koji se odnose na tebe.

- upoznavanje novih prijatelja
- sudjelovanje mojih prijatelja u debatnom klubu
- razvoj govornih vještina
- razvoj vještina kritičkog razmišljanja
- rješavanje straha od javnog nastupa
- interes za rasprave
- interes za politiku
- interes za društvena pitanja i probleme
- Ostalo: (nadopisati)

Koliko često sudjeluješ u aktivnostima svojeg debatnog kluba? *

- Jednom tjedno ili češće

- Jednom u dva tjedna
- Jednom mjesečno
- Više puta mjesečno
- Nekoliko puta godišnje

Koliko često si u zadnjih godinu dana činio/la sljedeće: *

(nijednom, jednom ili dvaput, tri do četiri puta, više od četiri puta)

- priključio/la političkoj stranci?
- potpisao/la peticiju?
- sudjelovao/la na demonstracijama ili prosvjedima?
- uključivao/la se u aktivnosti određene političke stranke u lokalnoj zajednici?
- učlanio/la u politički orijentiranu grupu na društvenim mrežama?
- sudjelovao/la u humanitarnim akcijama?
- sudjelovao/la u volonterskoj i/ili javnoj akciji u zajednici?
- sudjelovao/la u vijeću učenika u školi, savjetu mladih, ili u nekom drugom tijelu koje predstavlja djecu i mlade?
- bojkotirao/la određeni proizvod ili proizvođača zbog političkih razloga?
- donirao/la ili potaknuo/la bližnje na doniranje?
- učlanio/la se u udrugu ili drugu organizaciju civilnog društva?
- sudjelovao/la u aktivnostima udruge ili organizacije civilnog društva osim HDD-a?
- sudjelovao/la u aktivnostima HDD-a (osim turnira) poput javnih debata, radionica i slično, ili na neki način volontirao/la u HDD-u?

Označi u kojoj mjeri smatraš da je sudjelovanje u debatnom klubu utjecalo na tvoju političku participaciju: *

Odgovori na skali od:

- “sudjelovanje u debatnom klubu je značajno umanjilo moju političku participaciju” (0) do
- “sudjelovanje u debatnom klubu je značajno povećalo moju političku participaciju” (10)

Prilog 2:

Odobrenje mentora za provedbu istraživanja

Odsjek za pedagogiju

Filozofskoga fakulteta

Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

ODOBRENJE ZA PROVEDBU ISTRAŽIVANJA

Studentici Doris Varga odobrava se provedba istraživanja pod nazivom *Sudjelovanje učenika srednjih škola u debatnim klubovima i politička participacija* i mentorstvom dr. sc. Ružice Jurčević u svrhu izrade diplomskoga rada.

Temeljem uvida u nacrt istraživanja te sve instrumente i postupke čija se primjena planira, mentorica potvrđuje da istraživanje udovoljava etičkim načelima propisanim *Etičkim kodeksom istraživanja s djecom*.

Zagreb, 1.6.2022.

Mentorica:

dr. sc. Ružica Jurčević